

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE „CAROL I”
Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate

dr. Alexandra SARCINSCHI

**ANALIZA COMPARATIVĂ
A OBIECTIVELOR MILITARE STRATEGICE
ALE STATELOR MEMBRE NATO
ȘI ALE CELOR MEMBRE CSI/CSTO**

**Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”
București, 2014**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

SARCINSCHI, ALEXANDRA

**Analiza comparativă a obiectivelor militare strategice ale statelor
membre NATO și ale celor membre CSI/CSTO / Alexandra Sarcinschi. –
București : Editura Universității Naționale de Apărare “Carol I”, 2014**

Bibliogr.

ISBN 978-606-660-148-1

355

**© Toate drepturile asupra prezentei ediții sunt rezervate
Universității Naționale de Apărare „Carol I”**

- *Lucrarea a fost discutată în ședința Consiliului Științific al CSSAS*
- *Responsabilitatea privind conținutul revine în totalitate autorului*

**ISBN 978-606-660-148-1 tipărit
978-606-660-149-8 online**

CUPRINS

Argument	5
Capitolul 1	
Politică, strategii, obiective strategice – cadru teoretic.....	6
Capitolul 2	
Analiză comparativă a NATO și CSI/CSTO.....	16
2.1. Criterii principale de analiză.....	16
2.2. NATO – concepte și concepție strategice.....	27
2.3. CSI și CSTO – concepte și concepție strategice.....	32
Capitolul 3	
Analiza comparativă a principalelor politici și strategii militare și de securitate ale țărilor NATO și CSI/CSTO.....	37
3.1. Puterea militară – elemente comparative.....	37
3.2. Politici și strategii – de la specific național la cerințe de alianță.....	44
Concluzii	56
Bibliografie	58

COMPARATIVE ANALYSIS ON THE MILITARY STRATEGIC OBJECTIVES OF NATO AND CIS/CSTO MEMBER STATES

Argument • Chapter 1. Policies, strategies, strategic objectives – a theoretical framework • Chapter 2. A comparative analysis of NATO and CIS/CSTO ◦ *Main analysis criteria* ◦ *NATO – strategic concepts and approach* ◦ *CIS and CSTO – strategic concepts and approach* • **Chapter 3. Comparative analysis of the main military policies and strategies of NATO and CIS/CSTO Member States** ◦ *Military power – comparative elements* ◦ *Policies and strategies – from national to alliance requirements* • **Conclusions • Bibliography**

North Atlantic Treaty Organization (NATO) and the Commonwealth of Independent States (CIS) - through its organization that is similar to the Alliance, namely the Collective Security Treaty Organization (CSTO) - are two of the major forces that shape the international security environment. Moreover, these two organizations enjoy the membership of some states that have decisive status and role on international relations: USA, Germany, UK, France and Italy in NATO and the Russian Federation in CIS/CSTO.

From this perspective, the comparative analysis of strategic military objectives of NATO and CIS/CSTO Member States is an important element in the scientific effort to understand the complex and dynamic nature of the international security environment, particularly useful to policymakers in developing/updating the national policies and strategies.

Thus, the scientific approach addresses three areas: the analysis of the theoretical framework on policies, strategies and strategic objectives in order to clarify their definitions; the comparative analysis of NATO and CIS/CSTO, in order to clarify the strategic concepts specific to each organization, and, finally, the comparative analysis of the key political and military and security policies and strategies of NATO and CIS/CSTO Member States.

ARGUMENT

Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO) și Comunitatea Statelor Independente (CSI), prin organizația sa similară Alianței, anume Organizația Tratatului pentru Securitate Colectivă (CSTO), reprezintă două dintre principalele forțe ce modelează mediul internațional de securitate. Mai mult, aceste două organizații se bucură de apartenența unor membri cu statut și rol decisive pe scena relațiilor internaționale: SUA, Germania, Marea Britanie, Franța și Italia în cadrul NATO și Federația Rusă în cadrul CSI/CSTO.

Din această perspectivă, analiza comparativă a obiectivelor militare strategice ale statelor membre NATO și ale celor membre CSI/CSTO constituie un element important în efortul științific de înțelegere a caracterului complex și dinamic al mediului internațional de securitate, deosebit de util decidenților politici în elaborarea/actualizarea politicilor și strategiilor naționale.

Astfel, prezentul demers științific abordează integrator trei direcții: analiza cadrului teoretic referitor la politici, strategii și obiective strategice cu scopul de a clarifica definiția acestora; analiza comparativă a NATO și CSI/CSTO cu scopul delimitării conceptelor și concepției strategice specifice fiecărei organizații și, în final, analiza comparativă a principalelor politici și strategii militare și de securitate ale țărilor NATO și CSI/CSTO.

CAPITOLUL 1

Politică, strategii, obiective strategice – cadru teoretic

Conform lui Charles R. Miller, fost profesor de relații internaționale la West Point, statele lumii se confruntă cu problema definirii clare a strategiei și a aplicării sale în politica externă¹. Această afirmație conduce către formularea unui alt aspect problematic specific lumii contemporane, anume relațiile dintre politici, strategii și obiective. De aici derivă necesitatea de a studia cele mai importante repere teoretice referitoare la relațiile menționate.

În sens larg, *politica* reprezintă procesul prin care un grup uman, cu opinii și interese inițial diferite, ajunge la decizii și opțiuni colective care se impun întregului grup și simbolizează o politică a acestuia în ansamblu². Politicile pot fi definite și ca etichete ale unor domenii de activitate – descriu domeniile activității și implicării guvernamentale (politici economice, politici sociale etc.) –, ca expresie a scopului general sau a stării de fapt dorite (într-un document al unui partid politic sau, în cel al unui guvern, termenul „politică” e folosit pentru a indica scopul general sau finalitatea unei activități guvernamentale în general sau într-un anumit domeniu), ca propuneri specifice pentru anumite tipuri de acțiuni pe care organizațiile politice ar dori să le vadă realizate, ca autorizare oficială (o politică a guvernului în ceea ce privește o problemă a cărei susținere se face în sensul existenței unei legi votate în parlament sau o hotărâre a guvernului care îngăduie sau solicită derularea unei activități) sau ca programe (politică a unei organizații guvernamentale exprimată prin crearea sau aplicarea unui anumit program ce implică existența, într-o sferă de activitate guvernamentală definită și relativ specifică, a unui pachet de măsuri care cuprind reglementări, organizare și resurse). De asemenea,

¹ Charles R. MILLER, „Defense Policy and Doctrinal Insulation”, în *Policy & Management Review*, vol. 2, nr. 2, 2002, pp. 29-73, EBSCO Host Connection.

² Nicolae LOTREANU, „Politică”, în Cătălin ZAMFIR și Lazăr VLĂSCLEANU (coord.), *Dicționar de sociologie*, Ed. Babel, București, 1998, pp. 430-431.

politicile pot fi definite ca produse și ca rezultate. În primul caz, politicile sunt ceea ce guvernul oferă, spre deosebire de ceea ce a promis sau a autorizat prin intermediul legislației, iar în cel de-al doilea caz, politicile sunt definite de evaluarea gradului de reflectare în ceea ce se obține efectiv din scopul declarat. Mai mult, politicile pot fi definite și ca procese, exprimând întreaga mișcare de schimbare într-un anumit domeniu.³

Sintetizând, se poate afirma că o politică constituie o rețea de decizii legate între ele, privind alegerea obiectivelor, a mijloacelor și a resurselor alocate pentru atingerea lor în situații specifice⁴.

Considerând definiția politicii, se poate face referire la o altă noțiune corelată celei de politică, anume *strategia*. Originile acestei noțiuni sunt identificate în sfera militară a vieții, mai precis în Grecia antică, desemnând formele și metodele folosite de comandantul militar în realizarea sarcinilor sale de conducere⁵. În prezent, strategia constituie unul dintre elementele de bază ale programelor guvernamentale și nonguvernamentale, ale mediului de afaceri etc. Astfel, în sens larg, strategia poate fi definită drept mijloc de obținere a scopurilor ce reprezintă ele însele obiectivele organizației la care se face referire⁶. Strategia mai este definită și prin trimitere la toate domeniile vieții sociale ca știință și artă a angajării forțelor politice, economice, psihologice și militare ale unei națiuni sau ale unui grup de națiuni pentru a obține sprijinul maxim pentru politicile adoptate pe timp de pace sau război⁷.

John M. Collins, cercetător la Universitatea Națională de Apărare din SUA și fost șef al Grupului pentru Cercetare Strategică al Colegiului Național de Război (SUA), subliniază faptul că nicio națiune nu poate prospera pe termen lung într-un mediu concurențial

³ Marius Constantin PROFIROIU și Elena IORGA, *Manual de politici publice*, Ed. Economică, București, 2009, pp. 15-16.

⁴ Adrian MIROIU, *Analiza politicilor publice. Curs*, 2008, p. 12, URL: <http://adrianmiroiu.files.wordpress.com/2008/05/capitolul-1.pdf>.

⁵ Milan N. VEGO, *Joint Operational Warfare. Theory and Practice*, Naval War College Press, Newport, 2009, p. I-36, extras Google Books

⁶ Constantin BRĂȚIANU, *Management strategic*, București, 2000, p. 54, URL: <http://www.lefo.ro/carmensylva/Carmensylva/ppap/2000/an2/sem1/bratianumanstrat.pdf>.

⁷ „Strategy” în *Merriam-Webster. An Encyclopedia*, Britannica Company, URL: <http://www.merriam-webster.com/dictionary/strategy>.

fără a-i stabili modalități de a promova și proteja atât interesele sale de bază, cât și premisele ce decurg din acestea⁸. La această afirmație adăugăm și faptul că mediul de securitate internațional se află într-o permanentă schimbare și este supus aproape în mod constant unor presiuni ce, paradoxal, vin din interiorul său. În acest context, necesitatea elaborării și implementării unor strategii eficiente și clare, de la nivel național până la cel sectorial (militar, în acest caz) este evidentă. Collins realizează o ierarhizare a acestor strategii, identificând, în același timp, și principalele elemente specifice fiecăreia în procesul de elaborare și implementare (figura nr. 1).

	Element central	Participanți principali	Politici principale	Input	Rezultate
Strategii naționale	Obiective naționale	Șeful statului, consilieri guvernamentali	Politici naționale	Putere națională	Planuri naționale
Strategii de securitate națională	Obiective de securitate națională	Șeful statului, consilieri în probleme de securitate	Politici naționale de securitate	Putere națională adecvată	Planuri naționale de securitate
Strategii militare naționale	Obiective militare naționale	Șeful statului, consilieri militari	Politici naționale militare	Putere militară	Planuri naționale militare
Strategii regionale	Obiective regionale	Miniștri de externe, ambasadori	Politici externe	Diplomație, pârghii economice	Acorduri internaționale
Strategii militare în teatru	Misiuni militare regionale	Miniștri ai apărării, comandanți la nivel regional	Politici unilaterale sau de coaliție	Forțe unilaterale sau de coaliție	Planuri și operații unilaterale sau de coaliție
Arta operațională și tactică	Misiuni militare subordonate	Comandanți militari subordonați	Politici întrunite sau pe categorii de forțe	Forțe întrunite sau pe categorii de forțe	Planuri și operații întrunite sau pe categorii de forțe

Figura nr. 1: Ierarhia strategică și tactică conform lui John M. Collins⁹

Crearea și planificarea politicilor în scopul realizării intereselor naționale este un proces în șase pași ce pornește de la specificarea acestor interese ca prim pas, evaluarea rezistenței – al doilea pas, concentrarea pe obiectivele politico-militare care urmăresc salvagardarea intereselor naționale în ciuda rezistenței ce poate fi întâmpinată – al treilea pas, conceperea strategiilor necesare realizării

⁸ John M. COLLINS, *Military Strategy: Principles, Practices, and Historical Perspectives*, Potomac Books, Inc., Washington D.C., 2002, p. 3.

⁹ Ibidem.

acelor obiective în corelație cu liniile directoare ale politicii – al patrulea pas, alocarea resurselor necesare – al cincilea pas și, în final, evaluarea nivelului la care resursele alocate sunt suficiente pentru a susține conceptele selectate și, dacă nu sunt, identificarea alternativelor – al șaselea pas¹⁰. Acest proces, afirmă Collins, nu este linear, pașii putând fi inversați ca ordine, în special cel al alocării resurselor cu cel al conceperii strategiilor.

Strategiile naționale, dezvoltate de oficialii guvernamentali și aprobate de șeful statului, sunt destinate realizării obiectivelor naționale și includ elemente din toate domeniile vieții sociale. *Strategiile de securitate națională* – elaborate de specialiștii politico-militari de la cel mai înalt nivel și, ca în cazul anterior, aprobate de către șeful statului – se referă la aplicarea formelor potrivite de putere națională atât pe timp de pace, cât și de război în scopul realizării obiectivelor de securitate națională, în ciuda oricăror amenințări interne sau externe existente, angajând mijloace diplomatice, economice, psihologice, cibernetice, tehnologice și de altă natură. *Strategiile militare naționale* sunt redactate de către miniștrii apărării și ofițerii de rang înalt, angajând forțele armate pentru realizarea obiectivelor militare naționale în baza liniilor directoare stabilite prin îndrumarea ulterioară aprobării de către șeful statului. *Strategiile regionale* sunt implementate de miniștrii de externe și ambasadorii numiți de către șeful statului prin mijloace în principal diplomatice și economice, urmărind promovarea intereselor naționale, sprijinul actorilor prieteni, influențarea favorabilă a actorilor neutri și subminarea inamicilor percepuți astfel. *Strategiile militare în teatru* sunt dezvoltate de către miniștrii apărării, comandanții regionali și aliați cu scopul de a duce la bun-sfârșit misiunile militare ce stau la baza obiectivelor regionale pe timpul unui conflict armat sau în condiții altele decât războiul (în cazul țărilor care nu desfășoară trupe peste hotare, strategiile militare naționale coincid cu strategiile militare în teatru). *Arta operațională și tactica* vizează implementarea strategiilor militare în teatru la nivel de campanie, respectiv lupte și misiuni.¹¹

¹⁰ Idem, p. 5.

¹¹ Idem, pp. 3-5.

Interesele/obiectivele naționale stau, așadar, la baza formulării strategiilor și din ele decurg interesele/obiectivele de securitate națională. Acestea din urmă constituie baza dezvoltării obiectivelor naționale valide ce definesc țelurile unei țări, reprezintă expresia generalizată a dorințelor și nevoilor unei națiuni în special în ceea ce privește protejarea oamenilor, valorilor, instituțiilor, teritoriului și stilului de viață¹². Este evident că amplitudinea acestor interese diferă de la stat la stat în funcție de statutul și rolul pe care îl au în sistemul internațional. Astfel, dacă interesele unei superputeri pot viza întreaga planetă, statele cu un nivel redus de putere pe scena internațională se concentrează pe interesele regionale sau chiar locale.

O altfel de abordare a intereselor de securitate este cea a experților din cadrul Consiliului European pentru Relații Externe, Olivier de France și Nick Witney, care analizează strategiile de securitate ale 27 de țări europene și extrag șase categorii de state în funcție de coerența viziunii strategice:

- marii strategi – țările cu cele mai coerente și recente strategii de securitate: Franța și Marea Britanie;
- strategii – țările cu strategii de securitate coerente: Republica Cehă, Finlanda și Suedia;
- globaliștii – țările ale căror strategii de securitate sunt axate pe schimbarea balanței de putere și pe obiectivele politicii generale, dar fără a analiza și consecințele operaționale pe care le implică: Germania, Olanda, Slovenia, Spania și Ungaria;
- localiștii – state interesate de securitatea propriului teritoriu și de mijloacele operaționale pentru prezervarea integrității teritoriale: Bulgaria, Danemarca, Estonia, Letonia, Lituania, Polonia, România și Slovacia;
- abstenționiștii – state care, din convingere, au renunțat la gândirea strategică în sfera securității: Austria, Irlanda, Malta și Luxemburg;

¹² Vezi „National security interests” în US Department of Defence, *Joint Publication 1-02, DOD Dictionary of Military and Associated Terms* 08 November 2010 (15 January 2014), URL: http://www.dtic.mil/doctrine/dod_dictionary/ și John M. COLLINS, *op. cit.*, 2002, p. 13.

- hoinarii – state care, din cauza anumitor circumstanțe, fie au documente vechi (publicate înaintea declanșării crizei economico-financiare din anul 2007), fie au renunțat la gândirea strategică în sfera securității: Belgia, Grecia, Italia și Portugalia.¹³

Tipologia intereselor naționale de securitate diferă de la cele democratice la cele dictatoriale, de la cele permanente la cele conjuncturale sau în funcție de nivelul de importanță pe care respectiva țară îl acordă, însă există anumite interese naționale ce sunt universal valabile. Collins le sintetizează astfel, raportându-se în principal la sfera securității:

- interese de securitate universal importante: supraviețuire, apărare a patriei, liniște internă, putere militară, credibilitate națională, libertate de acțiune;

- interese de securitate importante în mod variabil: pace, stabilitate, prosperitate, ideologie, poziție geostrategică, moralitate.¹⁴

Pornind de la interesele de securitate, Collins identifică *obiectivele de securitate* și, mai departe, scopurile militare de bază. Conform acestuia, fiecărui obiectiv de securitate națională îi corespund câteva scopuri militare de bază ce sunt elaborate în scopul completării și susținerii obiectivelor politice naționale. Caracteristicile acestei categorii de scopuri sunt: lipsa de ambiguitate, consecvența, posibilitatea de a fi realizate cu forțele armate disponibile și flexibilitatea. În tratatul său de strategie, Collins selectează următoarele șase obiective de securitate și scopuri militare asociate:

- descurajarea agresorilor: evitarea provocărilor, desfășurarea unei puteri superioare, insuflarea temerii de represalii, înșelarea adversarilor, demoralizarea oponenților;

- înfrângerea agresorilor: distrugerea forțelor armate inamice, limitarea distrugerilor colaterale, ocuparea teritoriului inamic, calmarea insurgenților, eradicarea adăposturilor teroriștilor;

- asigurarea pregătirii forțelor: îmbunătățirea mobilității forțelor terestre, dezvoltarea puterii aeriene, îmbunătățirea

capabilităților antirachetă, îmbunătățirea apărării în caz de război chimic sau biologic, întărirea dominanței informaționale;

- crearea de coaliții puternice: promovarea doctrinelor compatibile, îmbunătățirea instruirii de tip întrunit/combinat, promovarea logisticii interoperabile, întărirea asistenței de securitate, obținerea sau păstrarea bazelor de peste hotare;

- promovarea progresului tehnologic: îmbunătățirea proiecției necesităților și a managementului programelor, reducerea perioadei de achiziții, îmbunătățirea aplicabilității între servicii, scăderea costurilor;

- îmbunătățirea capacității de recuperare: întărirea componentei de rezervă, îmbunătățirea procedurilor de mobilizare, îmbunătățirea asistenței și îngrijirii victimelor în masă, revigorarea apărării civile, întărirea relațiilor dintre armată și industrie.¹⁵

Ierarhizarea în ordinea priorităților a acestor obiective de securitate și scopuri militare asociate diferă de la o țară la alta, însă o strategie coerentă, indiferent de nivelul la care se face referire, ar trebui să le includă pe toate. În acest sens, este deosebit de important ca atât conducerea civilă, cât și cea militară să înțeleagă faptul că între obiective, cu referire la cele strategice, și instrumentele de putere națională există o strânsă relație de determinare reciprocă.

În acest sens, lucrarea lui Milan N. Vego, *Joint Operational Warfare. Theory and Practice*¹⁶ (Războiul operațional întrunit. Teorie și practică) reprezintă un element important al cadrului teoretic referitor la politică, politici și strategii. Pornind de la clasicii strategiei, precum Carl von Clausewitz, Helmuth von Moltke Sr. și B.H. Liddell Hart, Vego analizează relația dintre politică și strategie pe baza premisei că granița dintre acestea este adesea neclară. La Clausewitz este evident că strategia depinde de politică, deoarece războiul este considerat nu un act politic, ci un instrument politic, o continuare a politicii cu alte mijloace¹⁷. În viziunea lui Moltke Sr., politica poate fi abordată separat de strategie, strategia este strâns legată de cerințele și condițiile politicii, însă operațiile pot fi purtate

¹³ Olivier de FRANCE, Nick WITNEY, *Europe's Strategic Cacophony*, Policy Brief no. 77, European Council on Foreign Relations, April 2013, URL: ecfr.eu/page/-/ECFR77_SECURITY_BRIEF_AW.pdf.

¹⁴ John M. COLLINS, *op. cit.*, 2002, p. 14.

¹⁵ Idem, p. 37.

¹⁶ Milan N. VEGO, *op. cit.*, 2009, p. I-41.

¹⁷ Carl von CLAUSEWITZ, *On War*, Oxford World's Classics, Oxford University Press, 2007, pp. 28-29.

fără a se ține cont de politică. Vego subliniază, preluând din scrierile mareșalului, că strategia ar trebui să fie independentă față de politică într-o măsură cât mai mare, iar politica nu ar trebui să interfereze cu operațiile, realizând o distincție clară între oamenii politici și militari: politicienii sunt responsabili de strategie pe timp de pace, iar soldații – de acțiuni militare pe timp de război¹⁸. Cea de-a treia abordare principală a relației dintre politică și strategie asupra căreia se oprește Vego este cea a lui Liddell Hart: obiectivele militare trebuie să fie subordonate politicii și strategiei și nu *vice versa*, deoarece, de prea multe ori, obiectivul militar a fost privit ca scop în sine, nu ca mijloc de a atinge un țel, rezultatele fiind dezastruoase¹⁹.

Analizând aceste teorii, Vego notează că se impune viziunea conform căreia politica trebuie să predomină asupra strategiei, dar fără a intra în conflict una cu cealaltă și fără a duce la extremă această subordonare (face apel aici la cazul Germaniei naziste). Liderii politici și cei militari depind unii de ceilalți, iar strategia este domeniul ce aparține atât conducerii politice, cât și celei militare. Totuși, în practică se înregistrează existența unor tensiuni permanente între aceste două categorii de lideri, în special în dezbaterile asupra căilor prin care poate fi realizat un anumit obiectiv strategic.²⁰ Pentru a ilustra relația de dependență dintre politic și militar, Vego propune următoarea figură:

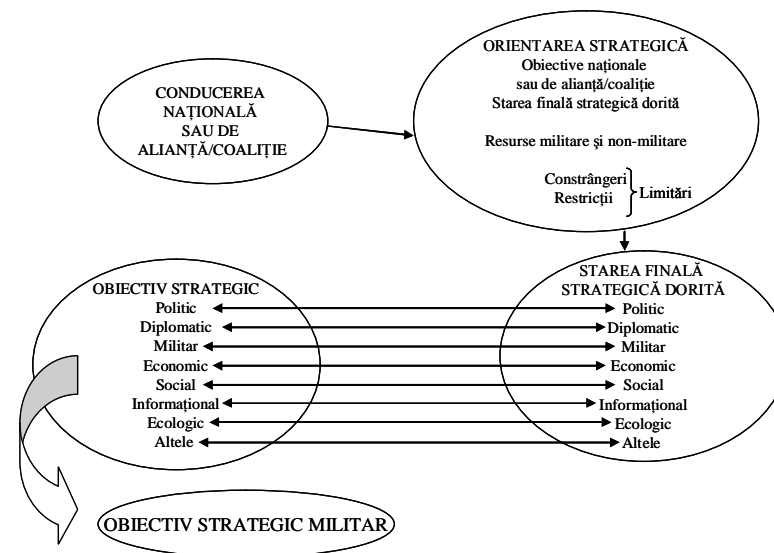

Figura nr. 2: Starea finală strategică dorită și obiectivul strategic în viziunea lui Milan N. Vego²¹

Modelul lui Vego identifică mai multe tipuri de obiective strategice în funcție de domeniile vieții sociale, însă există și experți care consideră că, la bază, toate obiectivele strategice sunt de natură politică²². Vego afirmă că obiectivele militare strategice diferă considerabil de cele politice, deoarece acestea din urmă stabilesc scopul final al întregului efort, în timp ce cele militare identifică rolul pe care instrumentul militar al puterii îl poate avea în realizarea scopului final al politicii și strategiei. Așadar, obiectivul militar strategic este guvernat de cel politic, cu condiția ca politica să nu își propună un obiectiv ce este imposibil de atins din punct de vedere militar. În consecință, Vego preia parte din teoria lui Liddell Hart și afirmă că, în cazul unui război, obiectivul politic și obiectivul militar

¹⁸ Milan N. VEGO, *op. cit.*, 2009, p. I-42.

¹⁹ Ibidem.

²⁰ Idem, pp. I-42–I-43.

²¹ Idem, p. I-45.

²² Michael D. KAMPFE, *The Fallacy of the Military Strategic Objective*, Naval War College, 2011, p. 4, URL: www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?AD=ADA546261.

strategic trebuie să fie în consonanță unul cu celălalt, fără ca rațiunile politice să dicteze obiectivele operaționale și tactice.²³

Dat fiind acest cadru teoretic, vom analiza în cele ce urmează problematica deținării obiectivelor militare strategice a două mari grupuri de țări ce, de fapt, constituie fiecare o organizație regională cu scopuri precise: Organizația Tratatului Atlanticului de Nord și Comunitatea Statelor Independente.

CAPITOLUL 2

Analiză comparativă a NATO și CSI/CSTO

Analiza comparativă a Organizației Tratatului Atlanticului de Nord și Comunității Statelor Independente, corelată cu Organizația Tratatului pentru Securitate Colectivă din motive ce vor fi expuse în cele ce urmează, poate fi realizată atât la nivel de organizație, cât și la nivel de state membre. Ambele organizații constituie subiectul unor ample studii științifice, astfel că prezentarea lor ar putea părea redundantă și, din acest motiv, considerăm că putem reduce demersul științific la o grilă de analiză care să includă cele mai importante elemente pentru identificarea elementelor comune și a celor diferite.

2.1. Criterii principale de analiză

Grila de analiză comparativă a NATO și CSI pe care o propunem pornește de la stabilirea „identității” celor două organizații, precum data înființării, documentul care stă la bază, tipul organizației, numărul membrilor, numărul statelor care s-au retras, numărul statelor candidate la aderare și elementele de bază ale concepției strategice.

Următorul pas constă în identificarea elementelor de putere ale acestor două organizații, pe componentele puterii și indicatorii specifici analizei statelor naționale:

- suprafața agregată,
- numărul agregat al populației,
- produsul intern brut agregat,
- bugetul agregat al apărării statelor membre,
- efectivele armate agregate,
- capacitățile nucleare agregate,
- operații în afara granițelor statelor membre,
- baze/forțe militare ale unor state nemembre staționate pe teritoriul statelor membre,
- baze/forțe militare ale unor state membre staționate pe teritoriul altor state membre,
- intervenții ale altor organizații internaționale pe teritoriul statelor membre.

---

²³ Milan N. VEGO, *op. cit.*, 2009, p. I-47.

Criteria	NATO	CSI
0	1	2
Data înființării	4 aprilie 1949	8 decembrie 1991
Documentul ce stă la baza înființării	Tratatul de la Washington	Acordul de creare (1991) Carta CSI (1993)
Tipul organizației	Alianță politico-militară	Organizație regională interguvernamentală destinată cooperării în domeniul politicii interne și externe
Numărul membrilor	28	9
State membre (anul semnării/anul ratificării/anul ratificării Cartei*); relația cu CSTO* (* în cazul CSI)	<i>Belgia</i> (1949) <i>Canada</i> (1949) <i>Danemarca</i> (1949) <i>Franța</i> (1949) <i>Islanda</i> (1949) <i>Italia</i> (1949) <i>Luxemburg</i> (1949) <i>Olanda</i> (1949) <i>Portugalia</i> (1949) <i>Norvegia</i> (1949) <i>Marea Britanie</i> (1949) <i>SUA</i> (1949) <i>Grecia</i> (1952) <i>Turcia</i> (1952) <i>Germania</i> (1955) <i>Spania</i> (1982) <i>Rep. Cehă</i> (1999) <i>Ungaria</i> (1999) <i>Polonia</i> (1999) <i>Bulgaria</i> (2004) <i>Estonia</i> (2004) <i>Letonia</i> (2004) <i>Lituania</i> (2004) <i>România</i> (2004) <i>Slovacia</i> (2004) <i>Slovenia</i> (2004) <i>Albania</i> (2009) <i>Croația</i> (2009)	<i>Armenia</i> (1991/1992/1994); membru CSTO <i>Azerbaijan</i> (1991/1993/1993); s-a retras din CSTO în anul 1999 <i>Belarus</i> (1991/1991/1994); membru CSTO <i>Kazahstan</i> (1991/1991/1994); membru CSTO <i>Kîrgîstan</i> (1991/1992/1994); membru CSTO <i>Rep. Moldova</i> (1991/1994/1994); nu este membru CSTO <i>Rusia</i> (1991/1991/1993); membru CSTO <i>Tadjikistan</i> (1991/1993/1993); membru CSTO <i>Uzbekistan</i> (1991/1992/1994); s-a retras din CSTO în anul 2012

0	1	2
Numărul statelor care s-au retras	-	2
State care s-au retras	-	Georgia (s-a retras din CSI în anul 2009 și, în prezent, participă doar la anumite aranjamente, și din CSTO în anul 1999); Ucraina (2014)
Numărul statelor cu care dezvoltă relații de parteneriat în formă instituționalizată	<ul style="list-style-type: none"> • 22 – Consiliul Parteneriatului Euro-Atlantic (EAPC) • 7 – Dialogul Mediteranean (DM) • 4 – Inițiativa pentru Cooperare de la Istanbul (ICI) • 8 - altele 	-
State cu care dezvoltă relații de parteneriat	<ul style="list-style-type: none"> • EAPC: Armenia, Austria, Azerbaijan, Belarus, Bosnia și Herțegovina, Elveția, Finlanda, FRI Macedonia, Georgia, Irlanda, Kazahstan, Kîrgîstan, Malta, Rep. Moldova, Muntenegru, Rusia, Serbia, Suedia, Tadjikistan, Turkmenistan, Ucraina, Uzbekistan • DM: Algeria, Egipt, Israel, Iordania, Maroc, Mauritania, Tunisia • ICI: Bahrain, Emiratele Arabe Unite, Kuwait, Qatar • Altele: Afganistan, Australia, Irak, Japonia, Pakistan, Rep. Coreea, Noua Zeelandă, Mongolia 	<ul style="list-style-type: none"> • Turkmenistan (membru asociat neoficial)

0	1	2
Numărul statelor candidate la aderare	5	-
State candidate la aderare	<ul style="list-style-type: none"> • FRI Macedonia • Bosnia și Herțegovina (Dialog Intensificat, MAP) • Muntenegru (Dialog Intensificat, MAP) • Georgia (Dialog Intensificat) • Ucraina (Dialog Intensificat) 	-
Elementele de bază ale concepției strategice	<ul style="list-style-type: none"> • Apărare colectivă • Gestionarea crizelor • Securitate prin cooperare (un atac împotriva unui membru sau mai multor membri NATO este un atac împotriva tuturor – Art. 5 al Tratatului de la Washington) • Operații non-Articol 5 	<ul style="list-style-type: none"> • Cooperare în domeniile politic, economic, ecologic, umanitar, cultural etc. • Spațiu economic comun • Cooperare și integrare interstatală • Cooperare în sprijinul păcii și securității • Reducerea armamentelor și a cheltuielilor militare • Eliminarea armelor nucleare și a celorlalte tipuri de ADM – realizarea dezarmării complete și universale • Sistemul de apărare aeriană CSI • Libertate de mișcare și interacțiune în spațiul CSI • Rezolvarea pașnică a disputelor și conflictelor dintre statele CSI

0	1	2
Mecanism decizional	Consens	Acord comun – consens (exprimarea lipsei de interes de către un stat membru asupra unui subiect nu este considerată obstacol în luarea unei decizii)
Suprafața agregată (km ²)	24.578.094	20.971.387
Numărul agregat al populației	920.378.429	228.167.246
Produsul intern brut agregat (miliarde USD)	35.254,30	2.664,58
Bugetul agregat al apărării statelor membre (miliarde USD)	873,886	75,3
Efectivele armate agregate	3.582.910	1.116.800
Capabilitățile nucleare agregate	8.225	8.500
Operații în afara granițelor statelor membre sub egida organizației	<ul style="list-style-type: none"> • Afganistan • Bosnia și Herțegovina • Cornul Africii • Kosovo • Irak • Libia • FRI Macedonia • Marea Mediterană 	-

0	1	2
Baze/forțe militare ale unor state nemembre staționate pe teritoriul statelor membre	-	<ul style="list-style-type: none"> • Germania în Uzbekistan (100 militari) • Ucraina în Rep. Moldova (10 militari) • India în Tajikistan (1 bază militară)
Baze/forțe militare ale unor state membre staționate pe teritoriul altor state membre	<ul style="list-style-type: none"> • Belgia în Franța • Canada în Germania, SUA • Franța în Germania • Germania în Franța, Polonia, SUA, Turcia • Italia în Albania • Marea Britanie în Canada, Olanda, SUA • Olanda în Turcia • SUA în Belgia, Canada, Germania, Grecia, Italia, Marea Britanie, Olanda, Norvegia, Portugalia, România, Spania, Turcia • NATO (poliție aeriană) în Islanda, Lituania 	<ul style="list-style-type: none"> • Rusia în Armenia, Belarus, Kîrgîstan, Moldova, Tajikistan
Intervenții ale altor organizații internaționale pe teritoriul statelor membre	-	<ul style="list-style-type: none"> • OSCE în Armenia și Rep. Moldova

Figura nr. 3: Analiză a NATO și CSI comparativă pe baza criteriilor principale stabilite²⁴

²⁴ Conform website-urilor NATO (<http://www.nato.int>), CSI (<http://www.cis.minsk.by/>), CSTO (<http://www.odkb-csto.org/>) și Departamentul pentru Apărare al SUA (<http://www.defense.gov>) și al datelor preluate din Central Intelligence Agency, *The World Factbook 2013-2014*, Aprilie 2013, URL:

Dacă NATO a fost formată în urmă cu 65 de ani ca răspuns la expansionismul sovietic, dar și la tendințele de revigorare a militarismului naționalist european²⁵, precum și pentru a încuraja integrarea politică a Europei devastate de cel de-al Doilea Război Mondial, istoria CSI este de dată recentă, circa 23 de ani, iar crearea sa are ca pretext găsierea unor noi forme de cooperare între statele fostei Uniuni a Republicilor Socialiste Sovietice.

Concepția strategică a celor două organizații este centrată pe ideea cooperării, însă NATO, fiind o alianță politico-militară promovează în special cooperarea în domeniul militar, în timp ce CSI are o latură politico-economică ce predomină.

În esență, aceste două organizații sunt diferite, însă poate fi identificat un corespondent al NATO în organizația inițiată ca o componentă a CSI, anume Organizația Tratatului pentru Securitate Colectivă (CSTO). Alăturarea NATO și CSTO într-o analiză comparativă este inevitabilă din două motive principale: pe de o parte, retorica din sfera relațiilor internaționale le corelează prin prisma jocurilor de putere ce se desfășoară la nivel mondial între membrii acestor organizații, iar pe de altă parte, acestea sunt două dintre cele mai vizibile organizații internaționale cu scop militar ale lumii (empiric, putem afirma că numărul organizațiilor internaționale cu profil militar sau politico-militar este cu mult sub cel al celor cu profil economic).

CSTO este formată de șase dintre statele CSI: Armenia, Belarus, Kazahstan, Kîrgîstan, Rusia și Tadjikistan. Inițial, Rusia, Armenia, Kazahstan, Kîrgîstan, Tadjikistan și Uzbekistan au semnat în anul 1992 Tratatul pentru Securitate Colectivă, și au fost urmate un an mai târziu de Azerbaijan, Belarus și Georgia. În anul 1999, exceptând Azerbaijan, Georgia și Uzbekistan (s-a realăturat în anul 2005, dar s-a retras în anul 2012), toate celelalte șase țări au fost de acord cu reînnoirea Tratatului pentru încă cinci ani, iar în anul 2002 au fost de acord cu crearea Organizației. Așadar, în prezent, șase dintre cele nouă state membre CSI sunt membre ale CSTO,

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/#> și The International Institute for Strategic Studies, *The Military Balance 2014*, Routledge, London, 2014

²⁵ Conform „A short history of NATO”, URL: <http://www.nato.int/history/nato-history.html>.

reprezentând peste 97% din suprafața agregată a țărilor CSI, peste 95% din bugetul agregat al forțelor armate și aproximativ 90% din efectivele armate agregate ale aceluiași țări.

Comparând numărul membrilor, precum și răspândirea geografică a acestora, este evident că NATO, cu cele 28 de state membre, acoperă un spațiu mai vast, emisfera nord-vestică, în timp ce CSI, cu doar nouă membri, dar cu o suprafață agregată comparabilă cu cea a țărilor NATO (vezi figura nr. 3) este restrânsă la un singur continent cu vaste suprafețe nepopulate (10,88 locuitori/km² față de 37,45 locuitori/km²). Este evident că unei populații mai mari îi corespunde și o forță armată mai numeroasă, efectivele agregate ale țărilor Alianței fiind de peste trei ori mai mari decât cele ale Comunității. De asemenea, există diferențe semnificative între PIB-ul agregat al țărilor NATO și cel al țărilor CSI, primul fiind de aproximativ 13 ori mai mare decât cel de-al doilea, în timp ce bugetul agregat al apărării este de peste 10 ori mai mare pentru țările Alianței față de cel al Comunității.

Un alt aspect important al analizei comparative este cel al perspectivei asupra extinderii celor două organizații. În timp ce NATO aplică politica ușilor deschise, cinci state fiind în prezent candidate la aderare (FRI Macedonia, Bosnia și Herțegovina, Muntenegru, Georgia, Ucraina) și niciunul nu s-a retras din Alianță, în cazul CSI nu există statutul de țară candidată la aderare și până în prezent Georgia și Ucraina s-au retras din această structură. De asemenea, NATO are o rețea importantă de parteneriate instituționalizate prin Consiliul Parteneriatului Euro-Atlantic, Dialogul Mediteranean, Inițiativa pentru Cooperare de la Istanbul, Consiliul NATO-Rusia, Comisia NATO-Georgia, Comisia NATO-Ucraina etc.

În ceea ce privește capacitățile nucleare, este important faptul că, deși în cadrul NATO există trei puteri nucleare (SUA, Marea Britanie și Franța), iar în CSI doar una (Federația Rusă), inventarul însumat este de 8.225 de focoase nucleare în țările NATO și 8.500 în Rusia, dintr-un total mondial de 17.300²⁶. Dintre acestea,

²⁶ Conform Federation of American Scientists, *Status of World Nuclear Forces*, 2013, URL: <http://www.fas.org/programs/ssp/nukes/nuclearweapons/nukestatus.html>.

cele strategice operaționale sunt în număr de 1.800 în Rusia, 1.950 în SUA, 290 în Franța și 160 în Marea Britanie. În cazul SUA, este declarată existența a alte 200 focoase nucleare nonstrategice operaționale ce sunt desfășurate în șase baze din cinci țări (Belgia, Germania, Italia, Olanda și Turcia)²⁷. Mai mult, începând cu anul 2015, SUA vor declanșa procesul de integrare a noului armament nuclear B61-12 pe aeronavele NATO F-16 (Belgia, Olanda, Turcia) și Tornado (Germania și Italia), îmbunătățind astfel postura nucleară a NATO în Europa (finalizare în 2017)²⁸.

De asemenea, sunt importante și criteriile referitoare la prezența țărilor membre, sub sau în afara mandatului respectivei organizații, pe teritoriul altor state: de exemplu, NATO a participat și participă cu trupe în nouă teatre de operații în afara granițelor statelor membre, în timp ce CSI nu a dezvoltat astfel de operații. Mai mult, pe teritoriul statelor NATO nu există forțe militare ale statelor membre CSI, în timp ce pe teritoriul statelor CSI există astfel de forțe ale unor state NATO sau parteneri (Germania în Uzbekistan și Ucraina în Rep. Moldova).

Se observă, așadar, că balanța de putere dintre NATO și CSI înclină în favoarea Alianței, aceasta având un număr mai mare de membri și de relații de parteneriat instituționalizate, perspective reale de extindere, fonduri mai mari destinate apărării, precum și o mai largă bază de selecție pentru efectivele armate. În plus, NATO, ca alianță politico-militară, desfășoară operații de pace pe trei continente, constituind unul dintre principalii furnizori de securitate la nivel mondial.

Un alt aspect important în analiza comparativă a NATO și CSI este cel al plasării țărilor membre în Indexul statelor eșuate²⁹ și în Indexul dezvoltării umane³⁰. Conform primului index, ce măsoară nivelul de stabilitate și presiunile la care țările sunt supuse, 27 dintre

²⁷ Idem.

²⁸ Hans M. KRISTENSEN, *B61-12 Nuclear Bomb Integration On NATO Aircraft To Start In 2015*, 13th of March 2014, FAS Strategic Security Blog, URL: <http://blogs.fas.org/security/2014/03/b61-12integration/#more-6232>.

²⁹ US Fund for Peace, *The Failed States Index 2013*, 2014, URL: <http://ffp.statesindex.org/rankings-2013-sortable>.

³⁰ UN Development Programme, *The Human Development Index 2012*, 2013, URL: <http://hdr.undp.org/en/data>.

cele 28 de state NATO se află în zona statelor stabile (pozițiile 109-164) și/sau sustenabile (pozițiile 165-178), în timp ce toate țările CSI se află în zona de avertizare (pozițiile 108-36), având un risc crescut de eșec (vezi figura nr. 4).

Indicatori precum presiuni demografice, refugiați și persoane dislocate intern, revendicări de grup, migrație umană, dezvoltare inegală, sărăcie și declin economic, legitimitate redusă a statului, servicii publice deficitare, nerespectare a drepturilor omului, aparat de securitate, elite fracționate și intervenție externă obțin scoruri foarte mari în țările CSI, semnalând o vulnerabilitate crescută la colaps și conflict.

În ceea ce privește Indexul dezvoltării umane, 86% dintre statele membre NATO se află printre primele 50 de țări cele mai dezvoltate din cele 195 de țări independente analizate, în timp ce aproximativ 45% dintre țările CSI se află în jumătatea inferioară a indexului, poziții ce semnifică un nivel redus de dezvoltare umană (vezi figura nr. 4). Așadar, țările NATO, comparativ cu cele CSI, au mai multe perspective de stabilitate și dezvoltare durabilă ceea ce este corelat cu un nivel ridicat de securitate națională și regională.

Stat ■ - NATO □ - CSI	Indexul dezvoltării umane 2012	
	Poziție	Valoare
Norvegia	1	0,955
SUA	3	0,937
Olanda	4	0,921
Germania	5	0,92
Canada	11	0,911
Islanda	13	0,906
Danemarca	15	0,901
Belgia	17	0,897
Franța	20	0,893
Slovenia	21	0,892
Spania	23	0,885
Italia	25	0,881
Marea Britanie	26	0,875
Luxemburg	26	0,875
Republica Cehă	28	0,873
Grecia	29	0,86
Estonia	33	0,846
Slovacia	35	0,84
Ungaria	37	0,831
Polonia	39	0,821
Lituania	41	0,818
Portugalia	43	0,816
Letonia	44	0,814
Croația	47	0,805
Belarus	50	0,793
Rusia	55	0,788
România	56	0,786
Bulgaria	57	0,782
Kazakhstan	69	0,754
Albania	79	0,749
Azerbaidjan	82	0,734
Armenia	87	0,729
Turcia	90	0,722
Rep. Moldova	113	0,66
Uzbekistan	114	0,654
Kîrgîzstan	125	0,622
Tadjikistan	125	0,622

Stat ■ - NATO □ - CSI	Indexul statelor eșuate 2013	
	Poziție	Total
Norvegia	175	21,5
Danemarca	174	21,9
Luxemburg	172	23,3
Islanda	171	24,7
Canada	168	26,0
Olanda	166	26,9
Germania	165	29,7
Belgia	164	30,9
Slovenia	163	32,3
Franța	161	32,6
Portugalia	161	32,6
Marea Britanie	160	33,2
SUA	159	33,5
Republica Cehă	154	39,9
Polonia	153	40,9
Lituania	150	43,0
Spania	149	44,4
Italia	147	44,6
Estonia	145	45,3
Slovacia	145	45,3
Ungaria	141	47,6
Letonia	140	47,9
Grecia	138	50,6
Croația	135	54,1
Bulgaria	132	55,0
România	130	57,4
Albania	119	65,2
Kazakhstan	109	69,8
Armenia	105	71,3
Turcia	86	75,9
Rep. Moldova	83	76,5
Belarus	81	76,7
Rusia	80	77,1
Azerbaidjan	76	78,2
Tadjikistan	51	85,2
Kîrgîzstan	48	85,7
Uzbekistan	44	86,9

Figura nr. 4: Comparație între țările NATO și cele CSI în funcție de Indexul statelor eșuate 2013 și Indexul dezvoltării umane 2012

2.2. NATO – concepte și concepție strategică

Primul document referitor la concepția strategică a NATO a fost aprobat de către Consiliul Nord-Atlantic în ianuarie 1950 și s-a numit „Concept Strategic pentru Apărarea Zonei Nord-Atlantice”³¹. În concordanță cu principalele probleme de securitate specifice Războiului Rece, în special puternicul curent anti-comunism, acest document stabilea ca principală funcție a NATO descurajarea oricărei agresiuni și angajarea cu forțe și mijloace militare dacă această primă funcție nu poate fi îndeplinită, fiind lansat un atac împotriva Alianței. La acel moment, din Alianță făceau parte: Belgia, Canada, Danemarca, Franța, Islanda, Italia, Luxemburg, Marea Britanie, Norvegia, Olanda, Portugalia și SUA. Participarea acestora la realizarea principalei funcții a Organizației respecta regula conform căreia fiecare dintre statele membre trebuia să contribuie la apărare proporțional cu capacitățile sale economice, industriale, geografice și militare. NATO se obliga să gestioneze eficient aceste resurse, în special capacitățile nucleare americane, pentru a face față superiorității numerice a URSS-ului în materie de resurse militare.

Câteva luni mai târziu, invazia Coreei de Sud, sprijinită de Națiunile Unite, de către Coreea de Nord, sprijinită de China și Uniunea Sovietică, a determinat o nouă transformare în gândirea strategică a Alianței, determinându-i pe oficialii NATO să aducă în discuție două probleme de maximă importanță: eficiența structurilor militare și puterea forțelor aliate³². Astfel, începând cu septembrie 1950, au fost implementate câteva schimbări structurale de amploare: crearea unei forțe militare integrate sub comandă centralizată (generalul american Dwight D. Eisenhower a fost numit primul Comandant Suprem Aliat pentru Europa / SACEUR), activarea unui nou Cartier General al Forțelor Aliate pentru Europa (SHAPE HQ), desființarea a trei grupuri europene de planificare regională, înlocuirea Grupului de Planificare Regională pentru Oceanul Nord-Atlantic cu Comandamentul Aliat Atlantic (SACLANT)³³ etc. De asemenea, invazia coreeană a ridicat problema aplicării de către

³¹ Conform website-ului NATO, URL: http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_56626.htm.

³² Ibidem.

³³ Ibidem.

NATO a unei strategii înaintate, prin care apărarea Alianței să fie plasată cât mai aproape de Cortina de Fier.

Toate aceste schimbări, dar și aderarea Greciei și Turciei (1952) și, mai târziu, a Germaniei (1955) la Alianță au fost reflectate într-un nou Concept Strategic aprobat în decembrie 1952 și modificat ulterior, dar care a păstrat atât titlul, cât și liniile fundamentale ale precedentului Concept.

Anii ce au urmat au adus noi transformări în cadrul Alianței, fiind accentuată importanța integrării politicii nucleare în strategia NATO. A fost introdus conceptul de represalii masive, ce, odată devenit parte a Conceptului Strategic (1957), a fost considerat elementul-cheie al unei noi strategii a Alianței³⁴. Întrucât nu toți membri NATO și-au exprimat acordul față de această nouă strategie, a fost introdusă precizarea că răspunsul la anumite forme de agresiune nu implică în mod obligatoriu recursul la armele nucleare. Cu toate acestea, documentele NATO stipulau cu claritate că, în cazul unei agresiuni sovietice, Alianța va folosi toate armele și forțele de care dispune, neconcepând ideea unui război limitat cu URSS-ul.

Noua concepție strategică a adus încă o noutate, anume importanța pentru securitatea membrilor a evenimentelor desfășurate în afara ariei Alianței. Astfel, într-o Directivă a Consiliului Nord-Atlantic adresată în anul 1956 Autorităților Militare ale NATO se precizează că, deși planificarea apărării este limitată la apărarea zonei corespunzătoare Tratatului, este necesar să se țină seama și de pericolele cu care se poate confrunta Alianța din cauza evenimentelor din alte părți ale lumii³⁵.

Anul 1968 a adus o nouă versiune a Conceptului Strategic, cea de-a patra din perioada Războiului Rece, creată după retragerea Franței din structura militară integrată a Alianței (1966). Au fost introduse două noi elemente – flexibilitate și escaladare – și definite trei tipuri de răspunsuri militare la o agresiune împotriva NATO: apărare directă (înfrângerea agresiunii la nivelul la care adversarul alege să lupte), escaladare deliberată (ridicarea progresivă a nivelului

³⁴ Ibidem.

³⁵ Directiva CM(56)138 din 13 decembrie 1956, conform URL http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_56626.htm.

amenințării de folosire a forței nucleare pe măsură ce criza escaladează) și răspuns nuclear general, ca ultimă soluție³⁶.

Imediat după sfârșitul Războiului Rece, NATO a publicat un Concept Strategic neclasificat (noiembrie 1991), complet diferit de cele anterioare printr-o abordare nonconfrunțională. Astfel, principalul scop al Alianței a devenit menținerea securității membrilor săi (apărare colectivă), alături de îmbunătățirea și extinderea securității pentru Europa, ca întreg, prin parteneriat și cooperare cu foștii adversari, dar și prin reducerea la minimum a potențialității folosirii forței nucleare³⁷.

La cea de-a 50-a aniversare a NATO, în anul 1999, a fost adoptat un Nou Concept Strategic ce promova apărarea comună, pacea și stabilitatea regiunii Euro-Atlantice extinse³⁸. Crizele din Balcani au determinat Alianța să-și asume un nou rol, non-Articol 5 și în conformitate cu Directiva din anul 1956, anume acela de gestionare a crizelor din afara teritoriului membrilor săi.

În anii următori, dar mai ales după evenimentele din și post 11 septembrie 2001, la Summit-ul de la Praga (noiembrie 2002) și mai apoi la cel de la Istanbul (iunie 2004), NATO a stabilit principalele direcții de transformare: crearea Forței de Răspuns a NATO; sincronizarea tuturor aspectelor ce țin de comandă în cadrul NATO; restructurarea forțelor, pentru a deveni mai mici, mai flexibile, mai moderne și mai eficiente; crearea unui proces de planificare mai concertat, mai flexibil, cu o viteză mai mare de reacție; reorganizarea comandamentelor strategice sub forma Comandamentului Aliat pentru Transformare (SUA) și a Comandamentului Aliat Operativ (Belgia); crearea unei capacități operaționale depline a Comandamentului Aliat pentru Transformare; furnizarea de sprijin membrilor și partenerilor Alianței în procesul de transformare a capabilităților.

La Summit-ul de la Riga (noiembrie 2006), oficialii NATO au întărit angajamentul de transformare a organizației prin „Ghidul politic cuprinzător” (Comprehensive Political Guidance), ce

³⁶ Conform website-ului NATO, URL: http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_56626.htm.

³⁷ Ibidem.

³⁸ Ibidem.

furnizează cadrul și direcțiile politice pentru desfășurarea acestui proces continuu, stabilind prioritățile Alianței pentru următorii 10-15 ani. De asemenea, au fost enumerate și principalele amenințări la adresa Alianței pentru această perioadă: terorismul și proliferarea armelor de distrugere în masă. În acest context, NATO va păstra abordarea securității stabilită prin Conceptul Strategic din anul 1999 și va realiza următoarele sarcini: securitate, consultare, disuasiune și apărare, gestionarea crizelor și parteneriat, însă principalul scop al său va rămâne apărarea colectivă.

Anul 2009 marchează o nouă etapă în evoluția concepției strategice a NATO. Demararea procesului de elaborare a unui Nou Concept Strategic (NCS) a fost concomitentă cu câteva elemente importante în activitatea Alianței: lărgirea cu două noi state (Albania și Croația), ajustarea structurii de comandă și aprobarea concepției strategice pentru Faza 4 (tranziție) a ISAF, confruntarea cu criza economico-financiară etc. Lansarea unui nou concept nu a reprezentat doar un răspuns la nevoia de adaptare la caracteristicile în schimbare ale mediului internațional de securitate, ci, mai ales, o reafirmare a unității membrilor Alianței. Semnarea în 2010, în cadrul Summit-ului din Portugalia, de către toate cele 28 state membre a documentului referitor la NCS, *Angajare activă, apărare modernă* (Active Engagement, Modern Defence), a reafirmat cele trei misiuni principale ale NATO: apărarea colectivă, gestionarea crizelor și securitate prin cooperare. Aceleași elemente au fost aduse în discuție și doi ani mai târziu, la Summit-ul de la Chicago.

Totuși, formularea la Lisabona a noului concept nu a putut ignora una dintre cele mai importante probleme de securitate ale momentului, anume criza economico-financiară. Astfel, documentul final menționează faptul că va fi formată o capabilitate civilă, adecvată, dar modestă, de management al crizelor pentru a comunica mai eficient cu partenerii civili, construită pe baza lecțiilor învățate din operațiile conduse de NATO³⁹. De altfel, la declanșarea crizei, în anul 2007, fostul Secretar General al Alianței remarca faptul că succesul depinde de crearea unui mediu sigur pentru dezvoltarea politică și economică, iar NATO, deși poate crea acest mediu, nu

³⁹ Cristina BOGZEANU, *Evoluția relației NATO-UE față de determinarea polilor de putere*, Ed. UNAp „Carol I”, București, 2013, p. 46.

poate face mai mult. Jaap de Hoop Scheffer recunoștea că NATO nu are mijloacele civile pentru a conduce mai departe reconstrucția și nici un interes să le dezvolte deoarece UE este cea care dispune de astfel de mijloace. Cu alte cuvinte, cele două instituții depind una de cealaltă. De Hoop Scheffer sublinia astfel necesitatea cooperării din perspectiva complementarității instrumentelor pe care le dețin cele două organizații, dar și a lecțiilor învățate împreună în teatrele de operații din Balcanii de Vest și Afganistan.⁴⁰

Oficialii NATO doresc ca NCS să elimine ideea conform căreia există o distincție clară și irevocabilă între securitatea internă și cea de peste hotare, afirmație dovedită atât de analiza caracteristicile mediului internațional de securitate, dar și de lista principalelor amenințări percepute de populația țărilor spațiului euroatlantic, anume: criza economică mondială, terorismul internațional și dezastrele naturale – amenințări fără graniță. Premisa de la care pleacă această afirmație este aceea că protecția oferită în fața crizelor de la granițe și de izolarea geografică a fost anulată de globalizare, astfel încât Articolul 5 al Tratatului de la Washington a devenit aplicabil atât pe teritoriul NATO, cât și în afara acestuia. Conform afirmațiilor lui Jaap de Hoop Scheffer, provocarea constă nu în apărarea teritoriului propriu, ci a populației proprii, a cetățenilor din țările membre NATO care se deplasează în întreaga lume⁴¹.

NATO trece printr-o perioadă de redefinire în care problemele sunt generate nu numai din interiorul său, ci și din exterior. De la lărgirea cu două țări și decizia de redefinire a Conceptului Strategic, până la necesitatea regândirii parteneriatului post-ISAF cu Afganistanul, NATO s-a întâlnit atât cu oportunități, cât și cu provocări legate de problemele regionale și globale (relațiile cu „competitorii” tradiționali, criza economico-financiară, încălzirea globală, amploarea infectării populației cu virusul A/H1N1 etc.). Una dintre oportunități, cea mai importantă, constă în sporirea coeziunii între țările membre și întărirea relațiilor de cooperare cu ceilalți actori

⁴⁰ Ibidem.

⁴¹ de HOOP SCHEFFER, Jaap, *Launching NATO's New Strategic Concept. Introductory remarks by NATO Secretary General, Jaap de Hoop Scheffer at the opening of the strategic concept seminar*, 7 July 2009, URL: www.nato.int/cps/.../natolive/events_55992, accesat la 16 ianuarie 2010.

statali și nonstatali ai scenei internaționale, ca efect al mobilizării pentru a răspunde la crizele începutului de secol.

2.3. CSI și CSTO – concepte și concepție strategică

Comunitatea Statelor Independente a fost înființată după destrămarea URSS ca o formă de continuare a cooperării dintre țările fostei uniuni. CSI, conform titlaturii, este o comunitate formată pe baza istoriei comune și a relațiilor dintre membri, însă este, de asemenea, o organizație internațională conform definiției Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică: „entitate formată prin acorduri politice formale între membrii săi ce au statut de tratate internaționale (Carta CSI – n.a.); existența sa este recunoscută prin lege de către țările membre (ratificarea semnării Cartei – n.a.); nu este considerată unitate instituțională rezidentă a țării în care are sediul central”⁴².

Scopul comunității, conform Cartei CSI, constă în cooperarea în domeniile politic, economic, ecologic, umanitar, cultural etc. Un aspect important constă în crearea unui spațiu economic comun care să asigure dezvoltarea economică echilibrată pentru toate țările membre, proiect ce nu a reușit să adune decât șase dintre cele nouă țări membre ale CSI, anume: Belarus, Kazakhstan, Kîrgîzstan, Rusia, Tadjikistan și Uzbekistan sub denumirea de Comunitatea Economică Euroasiatică. Un alt punct semnificativ al Cartei este menționarea cooperării între statele membre pentru a asigura pacea și securitatea la nivel internațional, precum și reducerea cheltuielilor pentru apărare, eliminarea armamentului nuclear și a altor tipuri de arme de distrugere în masă, realizarea dezarmării totale și universale și rezolvarea pașnică a disputelor și conflictelor dintre țările membre.⁴³

CSI nu deține puteri supranaționale, iar interacțiunea dintre țări și organizație este realizată prin instituțiile coordonatoare: Consiliul șefilor de state, Consiliul șefilor de guverne, Consiliul miniștrilor de externe, Consiliul miniștrilor apărării, Consiliul comandanților trupelor de frontieră, Adunarea inter-parlamentară, Comitetul

⁴² Organization for Economic Co-operation and Development, *OECD Glossary of Statistical Terms*, URL: <http://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=1434>.

⁴³ CIS, *Charter Establishing the Commonwealth of Independent States*, 22 of January 1993, URL: <http://www.cis.minsk.by/>.

executiv, Comitetul economic interstatal al Uniunii Economice și Consiliul pentru securitate colectivă. Acest din urmă Consiliu a adoptat documente precum *Conceptul de securitate colectivă*, *Declarația statelor Tratatului pentru Securitate Colectivă* și *Liniile directoare pentru aprofundarea cooperării militare între statele Tratatului pentru Securitate Colectivă*.

Cooperarea militară în cadrul CSI a fost dezvoltată pe trei axe principale:

- cooperare militară multilaterală și tehnico-militară în cadrul Consiliului miniștrilor apărării ai statelor membre;
- cooperare militară multilaterală, politico-militară și tehnico-militară în cadrul Tratatului pentru Securitate Colectivă;
- cooperare bilaterală în domeniul militar bazată pe tratate și acorduri bilaterale.⁴⁴

Proiectat ca structură regională de securitate în cadrul CSI, Tratatul pentru Securitate Colectivă (CST) a devenit în anul 2002 Organizația Tratatului pentru Securitate Colectivă (CSTO) ce, doi ani mai târziu a primit statutul de observator în Adunarea Generală a ONU. Conform Tratatului, securitatea statelor membre este menținută pe baze colective, după cum stipulează Art. 4: în cazul unei amenințări la adresa securității, integrității teritoriale și suveranității unuia sau mai multor state membre sau a unei amenințări la adresa păcii și securității internaționale, statele membre vor pune imediat în acțiune mecanismul de consultare comună cu scopul de a-și coordona pozițiile și de a lua măsuri pentru eliminarea noii amenințări.⁴⁵ De asemenea, într-o astfel de situație, statele membre vor asista coordonat statele membre în vederea eliminării amenințării (Art. 2)⁴⁶.

Conceptul de securitate colectivă al statelor participante la CST (1995), principalul document ce prezintă concepția strategică a organizației, este structurat pe trei părți: fundamentele securității colective, fundamentele politicii militare a statelor membre și

principalele etape și obiective în crearea unui sistem de securitate colectivă. Principiile realizării securității colective a statelor membre sunt: indivizibilitatea securității (agresiunea împotriva unui stat participant este considerată agresiune împotriva tuturor statelor participante); responsabilitate egală în furnizarea securității statelor participante; respectarea integrității teritoriale, respectul pentru suveranitate, neintervenția în problemele interne, asumarea răspunderii pentru interesele celorlalte state membre; natura colectivă a apărării furnizată pe baze regionale; proces decizional bazat pe consens asupra principalelor aspecte referitoare la furnizarea securității colective și corelarea organizării și capacității de reacție ale forțelor la amploarea amenințării militare⁴⁷.

De-a lungul timpului au fost introduse noi elemente ale misiunii CSTO ce completează Carta CSTO, precum menținerea păcii (Acord asupra activității CSTO de menținere a păcii, 2007), dezarmare (Memorandum al statelor membre CSTO, 2011) și prevenirea conflictelor (Memorandum al statelor membre CSTO, 2012)⁴⁸. Astfel, gama activităților organizației s-a lărgit, incluzând: cooperare militară atât în ceea ce privește armonizarea legislației, cât și sprijinul mutual în dezvoltarea forțelor armate; coordonarea pozițiilor adoptate de către statele membre asupra anumitor probleme politico-militare; pregătirea militară și operațională; formarea și dezvoltarea coalițiilor și grupărilor de forțe întrunitate regionale; înființarea forței colective a CSTO și a sistemelor militare reunite; combaterea provocărilor și amenințărilor contemporane; cooperare în situații de urgență rezultate în urma dezastrelor naturale și de mediu; securitatea informațională. Recent, Secretarul General al CSTO, general Nikolay Bordyuzha, care consideră că CST reprezintă dimensiunea militaro-politică a CSI⁴⁹, a introdus public noi elemente concrete ale abordării asupra securității statelor CSTO, declarând că este nevoie de răspunsul colectiv al Organizației pentru a combate efectele „revoluțiilor colorate” din Georgia, Kîrgîzstan, Tunisia și Siria asupra securității țărilor membre⁵⁰. De asemenea, poziția

⁴⁴ Anatoly A. ROZANOV, Alena F. DOUHAN, *Collective Security Treaty Organization 2002-2012*, DCAF Regional Programmes, Geneva-Minsk, 2013, p. 3.

⁴⁵ CSTO, *The Collective Security Treaty*, May 15, 1992, URL: http://www.odkb-csto.org/documents/detail.php?ELEMENT_ID=126.

⁴⁶ Ibidem.

⁴⁷ Anatoly A. ROZANOV, Alena F. DOUHAN, *op. cit.*, 2013, pp. 7-8.

⁴⁸ Idem, p. 28.

⁴⁹ Idem, p. 22.

⁵⁰ Joshua KUCERA, *Through CSTO, Moscow Readies for Ideological Battle with West*, Aprilie 21, 2014, EurasiaNet.org, URL: <http://www.eurasianet.org>.

oficialului CSTO afirmă și intensificarea cooperării cu Organizația pentru Cooperare de la Shanghai (SCO), China și Iran în lupta împotriva traficului de droguri în detrimentul dialogului cu NATO⁵¹.

Conceptul din anul 1995 prevedea crearea unor forțe armate de coaliție, însă acordul asupra statutului forțelor sistemului de securitate colectivă a fost adoptat abia în anul 2000 (în anul 2010 a fost înlocuit de un alt acord). A fost, astfel, reglementată posibilitatea de a trimite contingente militare pe teritoriul statelor membre cu acordul acestora. Un an mai târziu a fost creată Forța Colectivă de Desfășurare Rapidă. În anul 2004 a fost aprobat *Conceptul pentru crearea și funcționarea mecanismului pentru activitatea CSTO de menținere a păcii*, iar Acordul din anul 2007, menționat anterior, a creat forțele CSTO de menținere a păcii. Acest ultim Acord definește gama de activități de menținere a păcii: măsuri destinate rezolvării pașnice a disputelor internaționale, acțiuni colective ale statelor membre ce presupun folosirea personalului militar, polițienesc sau civil pentru a preveni, restrânge și opri acțiuni militare între sau în interiorul statelor prin intervenția unei a treia părți, precum și pentru a promova pacea și securitatea în regiune. Este subliniat faptul că aceste forțe nu sunt destinate construcției păcii sau autoapărării colective.

În anul 2009, a fost semnat *Acordul pentru forțele de reacție operaționale colective*, a cărui implementare a lărgit și adâncit cooperarea, adăugând o nouă dimensiune problemelor de securitate prin includerea populației unui stat ca obiect de referință al securității, dar și pierderile colaterale produse pe durata conflictelor armate și situațiilor de urgență⁵². Crearea Forțelor de Reacție Operaționale Colective (KSOR) are ca scop, pe de o parte, contracararea amenințărilor militare tradiționale și a celor transnaționale, iar, pe de altă parte, protejarea populației de pericolele conflictelor armate, intervenții de urgență și sprijin pentru furnizarea ajutorului umanitar. KSOR a fost proiectată pentru a include și alte elemente decât unitățile forțelor armate din țările

⁵¹ Joshua KUCERA, *CSTO to Cut Contacts with NATO, Increase Ties with SCO*, Aprilie 24, 2014, EurasiaNet.org, URL: <http://www.eurasianet.org>.

⁵² Fredrik WESTERLUND, *The CSTO Framing of Security. A constructivist perspective analysis*, FOI, February 2013, p. 21, URL: <http://www.foi.se/Global/V%C3%A5r%20kunskaft/S%C3%A4kerhetspolitiska%20studier/Ryssland/%C3%96vriga%20filer/FOI-D--0502--SE%20The%20CSTO%20framing%20och%20security%20-%20February%202013.pdf>

membre, precum poliție, forțe de securitate și unități ale agențiilor de răspuns la urgențe. În ansamblu, nivelul de ambiție pentru aceste forțe era de a fi la fel de bine echipate și de a opera la fel de eficient ca NATO⁵³.

NATO și CSTO nu au puncte de cooperare consistente. Chiar dacă NATO este interesată de evoluția mediului de securitate central-asiatic și țările CSTO sunt în Parteneriatul pentru Pace, dialogul dintre aceste două organizații este limitat, fiind mult mai activ în cadrul Consiliului NATO-Rusia. Mai mult, în ultima perioadă, oficialii ai CSTO au declarat că organizația se va îndrepta spre cooperarea mai strânsă cu China și SCO⁵⁴.

În cele ce urmează vom realiza o succintă analiză a principalelor politici și strategii ale statelor membre NATO și CSI/CSTO (ne vom opri doar asupra țărilor CSI ce fac parte din CSTO cu scopul păstrării unui echilibru în ceea ce privește natura celor două organizații), cu accent pe obiectivele militare strategice ale acestora.

⁵³ Dadan UPADHYAY, *NATO versus CSTO: The Clash between Competing Military Alliances*, Global Research, 2012, URL: <http://www.globalresearch.ca/nato-versus-csto-the-clash-between-competing-military-alliances/28612>.

⁵⁴ Ankit PANDA, „CSTO Looks Away from NATO and Toward SCO”, în *The Diplomat*, ediția online, Aprilie 2014, URL: <http://thediplomat.com/2014/04/csto-looks-away-from-nato-and-toward-sco/>

CAPITOLUL 3

Analiza comparativă a principalelor politici și strategii militare și de securitate ale țărilor NATO și CSI/CSTO

Analiza comparativă a țărilor NATO și a celor membre CSI/CSTO din punct de vedere al politicilor și strategiilor militare și de securitate, cu accent pe obiectivele militare strategice, pornește de la premisa că aceste obiective sunt similare celor specifice organizațiilor din care țările respective fac parte. Această similitudine derivă și din aceea că obiectivul politic și obiectivul militar strategic sunt corelate, primul fiind determinat preponderent și de apartenența țărilor la cele două organizații. De asemenea, este necesar să luăm în considerare faptul că, în general, la nivel de documente programatice, interesele și obiectivele ce sunt făcute publice sunt general valabile și acceptate. De aceea, concluzii suplimentare pot fi extrase din analiza comparativă a puterii militare a statelor vizate, deoarece, dincolo de aspectele declarative, obiectivele reale ale acestora pot fi intuite din studierea unor elemente precum efectivele forțelor armate, organizarea acestora, numărul rezervelor și al forțelor paramilitare, angajamentul în misiuni externe, bugetul alocat apărării, capacitățile nucleare etc.

3.1. Puterea militară – elemente comparative

Puterea militară a unui stat este dată, în principal, de capacitatea de acțiune armată a unui stat, asigurată de potențialul său militar (de la elemente de buget și personal la cele de cercetare științifică și industrie de apărare) în scopul asigurării securității naționale și a aliaților și al îndeplinirii obiectivelor politico-militare⁵⁵. La nivel de alianță, puterea militară poate fi analizată ca însumare a componente militare a puterii naționale a statelor membre și

⁵⁵ Călin ANASTASIU, „Putere”, în *Dicționar de sociologie*, coord: Cătălin ZAMFIR și Lazăr VLĂȘCEANU, Ed. Babel, București, 1998, p. 481, apud Cristian BĂHNĂREANU, *Puterea militară în secolul XXI: modalități de realizare și manifestare a puterii militare în societatea democratică românească*, Ed. UNAP, București, 2005, p. 7.

partenere, deși componenta de imagine este foarte importantă, operaționalizarea puterii militare a alianței depinzând preponderent de factorii politici, ce trasează direcțiile de realizare și manifestare a puterii militare⁵⁶.

La nivel național, nu există diferențe notabile în modul de organizare a forțelor armate ale țărilor NATO față de cele CSI/CSTO. Principalii factori ce determină existența și numărul categoriilor de forțe sunt cei geografici, demografici și economici. Astfel, o țară fără ieșire la mare/ocean nu are forțe navale. De asemenea, la o țară cu număr ridicat al populației, forțele armate sunt numeroase, iar rezerva, mai ales în cazul țărilor în care există sistemul serviciului militar obligatoriu, este la fel de numeroasă (vezi figurile 5 și 8 pentru țările NATO și figurile 6 și 9 pentru țările CSI/CSTO).

În ceea ce privește bugetele militare, țările încă resimt efectele crizei economico-financiare, cheltuielile militare scăzând în ultimul an în America de Nord și Europa Centrală și de Vest. Scăderea nivelului cheltuielilor militare americane este de 7,8% și poate fi atribuită, în principal, diminuării bugetului militar, dar și reducerii cheltuielilor cu operațiile peste hotare, în special Afganistan și Irak. În schimb, cheltuielile militare ale Federației Ruse și Chinei au crescut cu 4,8%, respectiv 7,4%, fiind orientate preponderent către înnoirea și îmbunătățirea armamentului⁵⁷.

Comparând PIB-ul Rusiei cu cele de nivel similar al țărilor NATO, se observă cel rusesc (2.210 mld. USD) poate fi plasat între cel al Italiei (2.080 mld. USD) și cel al Marii Britanii (2.420 mld. USD), însă bugetul militar al Rusiei, de 68,2 mld. USD, este net superior bugetelor de același tip ale celor două țări: 25,2 mld. USD, respectiv 57 mld. USD (vezi figurile nr. 5 și 6).

⁵⁶ Cristian BĂHNĂREANU, *op. cit.*, Ed. UNAP, București, 2005, p. 10.

⁵⁷ Sam PERLO-FREEMAN; Carina SOLMIRANO, *Trends in World Military Expenditure, 2013*, SIPRI Fact Sheet, April 2014, URL: http://books.sipri.org/product_info?c_product_id=476#.

NATO					
Stat membru	Suprafața (km ²)	Numărul populației	PIB (mld. USD)	PIB/cap locuitor (USD)	Bugetul apărării (mld. USD)
Albania	28.748	3.011.405	13,4	4.108	0,182
Belgia	30.355	10.444.268	511	45.687	5,29
Bulgaria	110.879	6.981.642	54,4	7.582	0,751
Canada	9.984.670	34.568.211	1.840	53.463	16,4
Croația	56.594	4.457.611	60,1	13.655	0,813
Republica Cehă	78.867	10.162.921	203	19.243	2,18
Danemarca	43.094	5.556.452	328	58.668	4,51
Estonia	45.228	1.266.375	24,2	18.027	0,48
Franța	643.801	65.951.611	2.740	43.000	52,4
Germania	357.022	81.147.265	3.600	44.010	44,2
Grecia	131.957	10.772.964	244	21.645	5,68
Islanda	103.000	315.281	14,5	44.121	0,037
Italia	301.340	61.482.297	2.080	34.034	25,2
Litania	65.300	3.515.858	45,9	15.358	0,355
Letonia	64.589	2.178.443	31,1	15.285	0,3
Luxemburg	2.586	514.862	60,5	112.135	0,249
Marea Britanie	243.610	63.395.574	2.420	38.002	57
Norvegia	323.802	4.722.701	537	105.478	7,52
Olanda	41.543	16.805.037	809	48.091	10,4
Polonia	312.685	38.383.809	513	13.075	9,83
Portugalia	92.090	10.799.270	218	20.689	2,77
România	238.391	21.790.479	187	8.775	2,47
Slovacia	49.035	5.488.339	98,5	18.089	0,995
Slovenia	20.273	1.992.690	46,7	22.657	0,474
Spania	505.370	47.370.542	1.390	30.108	11,6
Turcia	783.562	80.694.485	852	11.236	10,7
Statele Unite ale Americii	9.826.675	316.668.567	16.200	53.328	600
Ungaria	93.028	9.939.470	133	13.344	1,1

Figura nr. 5: Principale date geografice, demografice și economice ale țărilor membre ale NATO⁵⁸

CSI/CSTO					
Stat membru	Suprafața (km ²)	Numărul populației	PIB (mld. USD)	PIB/cap locuitor (USD)	Bugetul apărării (mld. USD)
Armenia	29.743	2.974.184	10,3	3.037	0,447
Belarus	207.600	9.625.888	72,9	7.807	0,552
Kazahstan	2.724.900	17.736.896	214	12.708	2,32
Kirgîzstan	199.951	5.548.042	7,23	1.282	0,102
Federația Rusă	17.098.242	142.500.482	2.210	15.650	68,2
Tadjikistan	143.100	7.910.041	8,56	1.052	0,189

Figura nr. 6: Principale date geografice, demografice și economice ale țărilor membre ale CSTO⁵⁹

⁵⁸ Date preluate din Central Intelligence Agency, *The World Factbook 2013-2014*, Aprilie 2013, URL: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/#> și The International Institute for Strategic Studies, *The Military Balance 2014*, Routledge, London, 2014, pp. 39-56, 75-153.

Referitor la efectivele armate, este evident faptul că o populație numeroasă determină existența unui număr mai mare al acestora. De asemenea, se poate afirma că un stat cu teritoriu vast va tinde să mărească numărul militarilor astfel încât, atunci când este necesar, să poată realiza apărarea întregului spațiu aflat între garnițele sale. Totuși, există unele excepții ce dovedesc importanța altor factori în configurarea numerică a efectivelor armate, precum nivelul de dezvoltare economică al țării respective (o țară săracă nu poate susține efective numeroase), nivelul de dezvoltare tehnologică (sistemele de supraveghere și recunoaștere de ultimă generație ar putea prelua din rolul jucat de persoane în supravegherea teritoriului unui stat) și, nu în ultimul rând, viziunea politico-strategică asupra securității și apărării naționale.

Există cazuri concrete ce invalidează primele două ipoteze legate de efectivele militare: de exemplu, țări cu populație numeroasă și efective armate mai reduse decât cele ale unor țări cu numărul populației mai mic (comparație între Germania și Franța, respectiv între Belarus și Kazahstan) și țări cu efective armate mai numeroase decât altele cu un buget al apărării mult mai mare (Belarus-Kazahstan, Turcia-Franța). În aceste cazuri, un factor important ce trebuie analizat este cel al viziunii politico-militare asupra securității și apărării naționale (a se vedea subcapitolul următor).

În figura următoare sunt ilustrate aceste cazuri prin comparație și cu țările cu poziția de lideri în sistemul relațiilor internaționale.

⁵⁹ Date preluate din Central Intelligence Agency, *op. cit.*, 2013 și The International Institute for Strategic Studies, *op. cit.*, 2014, pp. 170-198.

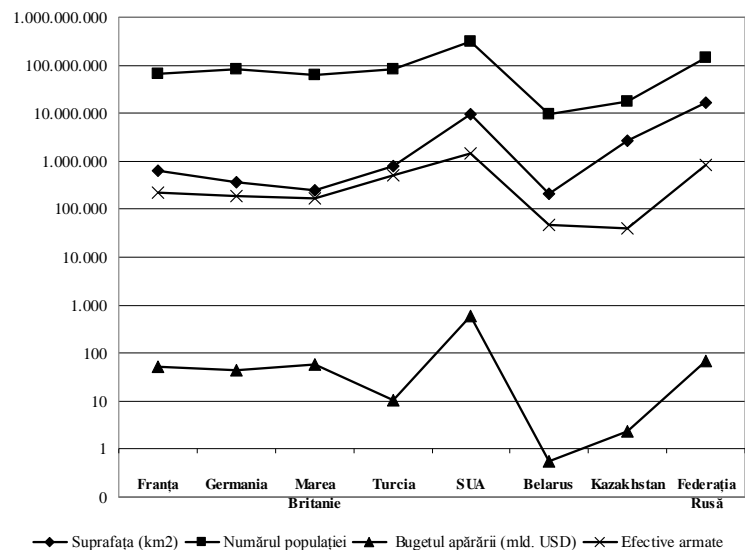

Figura nr. 7: Comparație între câteva țări NATO și CSI/CSTO⁶⁰

Se observă, așadar, că Franța, cu o suprafață de aproximativ 1,8 ori mai mare decât a Germaniei, dar cu un număr al populației mai redus, are efective armate mai numeroase, susținute de un buget militar mai generos extras dintr-un PIB mai limitat decât al țării vecine (vezi și figurile 5 și 8). Interesant este și cazul Turciei care, deși are cel mai redus PIB și cel mai scăzut buget militar dintre cele cinci țări NATO, are cele mai numeroase efective militare după SUA, corelate unui număr ridicat al populației și unui teritoriu vast.

De asemenea, în cazul CSI/CSTO, Belarus, o țară cu un număr al populației aproximativ la jumătate din cel al Kazahstanului, un teritoriu mai mic, un buget al apărării de circa o cincime și fără ieșire la mare/ocean, ceea ce determină inexistența forțelor navale, are efective armate mai numeroase decât cele ale partenerului său (vezi și figurile 6 și 9).

Comparând țările NATO cu cele CSI/CSTO, se observă că între „liderii” celor două categorii și celelalte state membre există

discrepanțe relativ mari în termeni de PIB, buget al apărării, efective armate, număr al misiunilor în desfășurare peste hotare și, în special, capacități nucleare. Într-un clasament al acestor țări, pe organizații și indicatorul PIB, în cazul NATO, SUA sunt lider detașat (16.200 mld. USD), urmate la distanță relativ mare de Germania (3.600 mld. USD), Franța (2.740 mld. USD) și Marea Britanie (2.420 mld. USD), în timp ce în cazul CSI/CSTO, discrepanțele sunt majore: Federația Rusă are un PIB de 2.210 mld. USD, Kazahstan – 214 mld. USD, iar următoarea clasată, Belarus – 72,9 mld. USD. Cel mai redus PIB, dintre țările NATO, este cel al Albaniei (13,4 mld. USD), în timp ce, în cazul CSI/CSTO, cel mai redus este al Kîrgîzstanului (7,23 mld. USD).

Aceeași situație se înregistrează și în cazul celorlalți indicatori, discrepanțele dintre SUA, respectiv Rusia, și celelalte țări membre ale celor două organizații fiind foarte mari. În plus, din punct de vedere al capacităților nucleare, doar Rusia, SUA, Germania și Marea Britanie fiind posesoare, cu primele două țări la mare distanță de celelalte: Rusia – un total de 8.500 dintre care 4.500 stocuri militare, SUA – un total de 7.700 dintre care 4.650 stocuri militare, Germania – total de 300, exclusiv stocuri militare și Marea Britanie – total de 225, exclusiv stocuri militare (vezi figurile nr. 8 și 9).

Așadar, pentru o analiză comparativă a obiectivelor militare strategice ale țărilor menționate este deosebit de importantă evaluarea puterii militare a acestora deoarece acest indicator le plasează pe o poziție superioară sau inferioară în ierarhia relațiilor internaționale și determină structurarea documentelor programatice și asumarea unui anumit rol internațional în funcție de acest statut.

⁶⁰ Ibidem.

Stat membru NATO	Organizarea forțelor armate						Rezerve	Forțe paramilitare	Capabilități nucleare		
	Total	Forțe terestre	Forțe aeriene	Forțe Navale	Altele	Numărul misiunilor peste hotare în desfășurare*			Stocuri militare	Total (include stocurile militare existente și cele destinate dezafectării)	Relația cu NATO
Albania	14.250	8.150 (Comandamentul Întrunit)			4.300 (Comandament de sprijin), 1.000 (Comandament pentru instruire și doctrină), 800 (Stat major)	3	-	500	0	0	
Belgia	30.700	11.300	6.000	1.500	1.400 (medical), 10.500 (servicii întrunite)	11	6.800	-	0	0	
Bulgaria	31.300	16.300	6.700	3.450	4.850 (stat major)	6	303.000	16.000	0	0	
Canada	66.000	34.800	19.900	11.300	-	15	30.950	-	0	0	
Croația	16.550	11.250	1.850	1.600	1.850 (servicii întrunite)	9	-	3.000	0	0	
Republica Cehă	23.650	13.000	5.950	-	4.850	12	-	3.100	0	0	
Danemarca	17.200	7.950	3.150	3.000	3.100 (servicii întrunite)	8	53.000	-	0	0	
Estonia	5.750	5.300	250	200	12.000 (Liga pentru Apărare)	6	30.000	-	0	0	
Franța	222.200	119.050	47.550	37.850	17.750	36	29.650	40.000	0	0	
Germania	186.450	62.500	31.350	16.000	44.900 (Serviciu de sprijin întrunit), 19.650 (Serviciu medical întrunit), 12.050 altele	23	40.320	-	300	300	
Grecia	143.350	86.150	26.600	19.000	11.600 (servicii întrunite)	6	216.650	4.000	0	0	
Islanda	-	-	-	-	-	-	-	200	0	0	
Italia	176.000	103.100	41.900	31.000	-	20	18.300	183.500	0	0	
Lituania	11.800	7.350	950	500	2.050 (servicii întrunite)	4	6.700	11.550	0	0	
Letonia	5.310	1.250	310	550	2.600 (servicii întrunite), 600 (Garda Națională)	3	7.850	-	0	0	
Luxemburg	900	900	-	-	-	5	-	610	0	0	
Marea Britanie	169.150	99.800	36.000	33.350	-	38	79.100	-	225	225	
Norvegia	25.800	9.350	3.950	4.500	7.500 (sprijin centralizat), 500 (Garda internă)	10	45.940	-	0	0	
Olanda	37.400	20.850	8.050	8.500	5.900 (Jandarmeria militară)	11	3.200	-	0	0	
Polonia	99.300	48.200	16.600	7.700	3.000 (Forțele Speciale), 23.800 (servicii întrunite)	16	-	73.400	0	0	
Portugalia	42.600	25.700	7.200	9.700	-	8	211.950	47.700	0	0	
România	71.400	42.600	8.400	6.900	13.500 (servicii întrunite)	10	45.000	79.900	0	0	
Slovacia	15.850	6.250	3.950	-	2.550 (staff-ul central), 3.100 (sprijin și instruire)	6	-	-	0	0	
Slovenia	7.600	7.600	-	-	-	6	1.500	5.950	0	0	
Spania	134.900	70.800	20.600	22.200	21.300 (servicii întrunite)	10	14.200	80.700	0	0	
Turcia	510.600	402.000	60.000	48.600	-	11	378.700	102.200	0	0	
Statele Unite ale Americii	1.492.200	586.700	337.250	327.700	199.350 (Corpul Maritim), 41.200 (Paza de Coastă)	66	843.750	-	4.650	7.700	
Ungaria	26.500	10.300	5.900	-	10.300 (servicii întrunite)	13	44.000	12.000	0	0	

Figura nr. 8: Principalele date militare ale țărilor membre ale NATO⁶¹

⁶¹ Date preluate din The International Institute for Strategic Studies, *op. cit.*, 2014,

Stat membru CSI/CSTO	Organizarea forțelor armate					Rezerve	Forțe paramilitare	Capabilități nucleare		Relația cu NATO	
	Total	Forțe terestre	Forțe aeriene	Forțe navale	Altele			Numărul misiunilor peste hotare în desfășurare	Stocuri militare		Total (include stocurile militare existente și cele destinate dezafectării)
Armenia	44.800	41.850	2.950	-	-	210.000	4.300	4 (1-ONU, 2-NATO, 1-OSCE)	0	0	EAPC, PIP
Belarus	48.000	22.500	15.000	-	10.500 (servicii întrunite)	289.500	110.000	2 (ONU)	0	0	EAPC, PIP
Kazakhstan	39.000	20.000	12.000	3.000	4.000 (stat major)	-	31.500	-	0	0	EAPC, PIP
Kirgistan	10.900	8.500	2.400	-	-	-	9.500	4 (3-ONU, 1-OSCE)	0	0	EAPC, PIP
F. Rusă	845.000	250.000	185.000	130.000	80.000 (Forțele pentru Apărare Strategică), 200.000 (comandă și sprijin)	2.000.000	519.000	17 (7-ONU, 10-misiuni proprii)	4.500	8.500	EAPC, PIP, Consiliul NATO-Rusia
Tadjikistan	8.800	7.300	1.500	-	-	-	7.500	12 (6-ONU, 3-NATO, 2-OSCE, 1-misiune proprie)	0	0	EAPC, PIP

Figura nr. 9: Principalele date militare ale țărilor membre ale CSI/CSTO⁶²

3.2. Politici și strategii – de la specific național la cerințe de alianță

Din cele enunțate anterior, ce nu fac altceva decât să confere o bază științifică aserțiunilor la nivelul cunoașterii comune/reprezentării psihosociale asupra distribuției puterii în sistemul relațiilor internaționale, reiese că, evident, SUA, Germania, Franța și Marea Britanie sunt privite ca „lideri” în cadrul NATO, în timp ce Federația Rusă deține un anumit tip de „monopol” în cadrul CSI/CSTO. Statutul de lider conferă influență acestor state în ceea ce privește identificarea și gestionarea problemelor de securitate și apărare națională și colectivă, cu alte cuvinte strategiile lor de securitate și apărare constituie un model pentru celelalte țări. Evident că organizațiile politico-militare de care aceste țări fac parte au un nivel superior de influență în formularea aceluiași documente programatice la nivel național.

pp. 39-56, 75-153.

⁶² Idem, pp. 170-198.

Obiectivul militar strategic al unei țări este stabilit în funcție de starea finală strategică dorită la nivel militar ce, la rândul ei, este determinată de orientarea strategică a țării respective pe baza atât a obiectivelor naționale, cât și a celor de alianță, resurselor militare și celor non-militare, dar și limitărilor impuse țării respective din interior sau exterior. Mai mult, această orientare strategică reprezintă rezultatul coordonării conducerii naționale cu cea a alianței din care respectivul stat face parte. Pe lângă acest cadru general stabilit prin apartenența la o alianță de tip politico-militar, țările își stabilesc obiectivele militare strategice și în funcție de, pe de o parte, interesele pe care le au în ceea ce privește statutul și rolul internațional, și, pe de altă parte, vulnerabilitățile, riscurile, pericolele și amenințările identificate ca având impact la nivel național.

Din analiza documentelor programatice în domeniul securității și apărării ale țărilor supuse analizei, precum și din informațiile publicate de baze de date internaționale precum *Military Balance*⁶³ și *World Defence Almanac*⁶⁴, pot fi identificate următoarele obiective strategice militare ale țărilor membre ale NATO și ale celor membre ale CSI/CSTO:

Stat membru	Elemente principale ale concepției de apărare/Obiective strategice militare/Misiuni ale Forțelor armate
0	1
NATO	
Albania ⁶⁵	Protejarea integrității teritoriale Menținerea unei prezențe continue în zonele aflate sub amenințare Sprijin acordat populației în caz de dezastru natural sau antropic Menținerea ordinii constituționale după cum este prevăzut de lege Participarea la operații internaționale
Belgia ⁶⁶	Participarea efectivă și eficientă în operații militare la nivel național și internațional Reducerea efectivelor armate fără a afecta unitățile operaționale Înlocuirea echipamentului de bază Retragerea completă din Afganistan (2012-2014)

⁶³ The International Institute for Strategic Studies, *The Military Balance 2014*, Routledge, London, 2014 – acest document a fost consultat în cazul tuturor țărilor analizate.

⁶⁴ Mönch Publishing Group, *World Defence Almanac 2012*, Military Technology, no. 1/2012 – acest document a fost consultat în cazul tuturor țărilor analizate.

⁶⁵ Training and Doctrine Command, *Military Review. Security and Defence Review*, 2012; Ministry of Defence, *The Military Strategy of the Republic of Albania*, 2005.

⁶⁶ Ministre de la Defense, *Le plan strategique 2000-2015 a mi-oarcours. La Defense – priorite a la paix*, 2000.

0	1
Bulgaria ⁶⁷	Apărarea suveranității și independenței statului Apărarea integrității teritoriale a statului și a statelor membre ale NATO în conformitate cu Art. 5 Participarea la operații NATO și UE de răspuns la crize Participarea la misiuni ONU, OSCE și ale altor structuri de acest tip Controlul armamentului Neproliferare ADM Construirea și menținerea capacităților de avertizare timpurie Controlul spațiului aerian și maritim Operații de descurajare Neutralizarea grupărilor teroriste, criminale și extremiste Protejarea și apărarea zonelor strategice Protejarea și sprijin pentru populație în caz de dezastru naturale, accidente industriale și crize ecologice Eliminarea muniției neexplodate Ajutor umanitar Sprijin pentru controlul migrației
Canada ⁶⁸	Apărarea țării Protejarea cetățenilor țării Apărare continentală Contributor robust și de încredere la securitatea internațională și misiunile umanitare Înlocuirea flotei de distrugătoare (2017) și fregate (2024), aeronave de căutare și salvare (2015), avioane de luptă (2017)
Croația ⁶⁹	Protejarea suveranității Republicii Apărarea Republicii și a aliaților săi Protejarea independenței, integrității teritoriale și viabilității Republicii Protejarea spațiului aerian Protejarea apelor aflate sub jurisdicția Republicii Participarea peste hotare la operații de răspuns la crize Acordarea de asistență instituțiilor civile naționale Căutare și salvare Descurajarea unui potențial agresor și apărarea integrității teritoriale inclusiv prin invocarea Art. 5 al Tratatului de la Washington Apărarea aliaților NATO

⁶⁷ National Assembly, *White Paper on Defence and the Armed Forces of the Republic of Bulgaria*, 2010; National Assembly, *National Security Strategy*, 2011; National Assembly, *National Defence Strategy*, 2011.

⁶⁸ Department of National Defence, *Report on Plans and Priorities 2012-2013*, 2012; Government of Canada, *Canada First Defence Strategy*, 2008; Ministry of National Defence, *Canada's International Policy Statement. A Role of Pride and Influence in the World. Defence*, 2005.

⁶⁹ The Republic of Croatia, Ministry of Defence, *The Croatian Armed Forces Long-Term Development Plan 2006-2015*, 2006; Ministry of Defence, *Strategic Defence Review*, 2005.

0	1
Republica Cehă ⁷⁰	Apărarea suveranității și integrității teritoriale a Republicii Apărare colectivă Apărarea spațiului aerian Apărarea infrastructurii critice Cooperare internațională Sprijin acordat organelor civile
Danemarca ⁷¹	Impunerea suveranității Regatului Asigurarea existenței continue și integrității țării Prevenirea conflictelor și războaielor Promovarea libertății și democrației în lume
Estonia ⁷²	Asigurarea controlului asupra teritoriului estonian, apelor teritoriale și spațiului aerian Demonstrarea suveranității statului Dezvoltarea capacității de avertizare timpurie Dezvoltarea sistemului de recrutare necesar asigurării apărării militare, ca și a pregătirii și constituirii forțelor de rezervă pentru apărare militară organizată Dezvoltarea unor unități de răspuns rapid moderne, desfășurabile, mobile și sustenabile cu capacitatea de a asigura apărarea militară pe întreg teritoriul țării, dar și participarea la operații în afara granițelor Asigurarea pregătirii lansarea și executarea operațiilor de apărare colectivă și sprijin al națiunii gazdă pentru a sprijini forțele aliate
Franța ⁷³	Apărarea și protejarea țării și a cetățenilor săi Asigurarea continuității funcțiilor esențiale ale națiunii Garantarea, alături de partenerii și aliații săi, a securității spațiului european și nord-atlantic Stabilirea unei abordări comune asupra Europei cu partenerii și aliații săi Participarea la stabilizarea Orientului Mijlociu și a Golfului Persic Contribuția la pacea lumii
Germania ⁷⁴	Apărarea Germaniei și a cetățenilor săi Consolidarea capacității Germaniei de a acționa în sfera politicii externe Contribuirea la apărarea aliaților săi Contribuirea la stabilitate și parteneriat internațional Acordarea se sprijin pentru cooperarea multinațională și integrarea europeană Realizarea apărării teritoriale și apărării colective în cadrul NATO

⁷⁰ Ministry of Defence, *The Defence Strategy of the Czech Republic*, 2012; Government of the Czech Republic, *Security Strategy of the Czech Republic*, 2011.

⁷¹ Danish Parliament, *Danish Defence Agreement 2010-2014*, 2009.

⁷² Estonian Ministry of Defence, *Estonian Long Term Defence Development Plan 2009-2018*, 2009; Estonian Parliament, *National Security Concept of Estonia*, 2010.

⁷³ *Livre Blanc Défense et Sécurité Nationale – 2013*, Paris, April 2013, p. 47, URL: <http://www.sgdsn.gouv.fr/IMG/pdf/Livre-Blanc.pdf>.

⁷⁴ German Ministry of Defense, *Defense Policy Guidelines. Safeguarding National Interests – Assuming International Responsibility – Shaping Security Together*, Berlin, May 2011, pp. 9-10, URL: http://www.nato.diplo.de/contentblob/3150944/Daten/1318881/VM_deMaiziere_180511_eng_DLD.pdf.

0	1
Germania (continuare)	Prevenirea conflictelor internaționale și gestionarea crizelor, inclusiv lupta împotriva terorismului internațional Participarea la misiuni militare în cadrul PSAC Participarea la operații de salvare și evacuare, inclusiv operații peste hotare de salvare a ostacilor Dezvoltarea parteneriatului și cooperării ca parte a integrării multinaționale și cooperării globale pentru securitate în contextul diplomației moderne a apărării Furnizarea de ajutor umanitar peste hotare
Grecia ⁷⁵	Apărarea în fața amenințărilor externe Sprijin pentru parcursul european al țării Sprijin pentru poziția țării în Balcani și rolul de poartă balcanică a UE Prezența activă în Marea Neagră și Mediterana de Est Participare activă în toate organizațiile internaționale Prezența Greciei ca centru al elenismului ce ia toate inițiativele necesare (inclusiv din punct de vedere militar) pentru a mobiliza grecii de pretutindeni Garantarea securității cipriote elene și preocuparea față de minoritățile elene din lume Asigurarea capacităților de a realiza transport terestru, maritim și aerian Suficiența apărării Răspuns flexibil Capacitatea țării de a acoperi eficient Zona Întrunită de Apărare Grecia-Cipru
Islanda	Nu are forțe armate
Italia ⁷⁶	Apărarea națiunii și a instituțiilor naționale libere de orice amenințare posibilă Apărarea spațiului euro-atlantic, ținând seama de interesele vitale/strategice ale națiunilor, prin contribuția la apărarea colectivă în cadrul NATO Contribuirea la gestionarea crizelor internaționale prin participarea la operațiile de prevenire și gestionare a crizelor (ONU, NATO, UE, acorduri bi- și multilaterale) Asumarea de sarcini specifice în cazul producerii catastrofelor sau în alte cazuri de urgență Zone de interes strategic: teritoriul național, NATO, UE, Balcani, Europa de Est, Caucaz, Africa de Nord și Cornul Africii, Orientul Mijlociu și Apropiat, Golful Persic Implementarea „Noului model al Apărării” (2012) ce prevede ca, într-o perioadă de zece ani, să fie realizate reduceri de personal, brigăzi, flotă navală de patrulare, flotă de submarine, grupări aeriene de luptă, achiziționare de aeronave

⁷⁵ Hellenic Republic, Ministry of National Defence, *Defence Strategy*, URL: <http://www.mod.mil.gr/mod/en/content/show/90/678>.

⁷⁶ Italy, *New Defence Model*, 2012; Italy, *The Chief of the Italian Defence Staff Strategic Concept*, 2005.

0	1
Lituania ⁷⁷	Suveranitatea republicii Integritate teritorială Ordine constituțională democratică Respect pentru și protejarea drepturilor și libertăților umane și civile Pacea și prosperitatea statului Asigurarea nivelului de pregătire pentru realizarea apărării în cazul unei agresiuni armate, inclusiv în cazul mobilizării și al instruirii cetățenilor Contribuirea la capacitatea de apărare a NATO și a altor inițiative internaționale de securitate, inclusiv participarea în operații multinaționale
Letonia ⁷⁸	Prevenirea, apărarea și eliminarea potențialelor amenințări Garantarea suveranității, a capacității și a continuității puterii statului și a ordinii existente Contribuire al operațiile internaționale Sprijinirea societății civile și implicarea în misiuni de răspuns la urgențe în funcție de legislația națională și acordurile internaționale Garantarea răspunsului rapid în primele faze ale provocărilor de securitate
Luxemburg ⁷⁹	Participarea în conflicte armate pentru apărarea teritoriului Marelui Ducat Asigurarea protecției punctelor și zonelor vitale ale țării Furnizarea de asistență altor elemente ale administrației centrale și cetățenilor în caz de dezastru natural sau în caz de interes public major Furnizarea de voluntari pentru sectorul public sau privat Contribuirea la apărarea colectivă/comună sub egida organizațiilor internaționale Participarea la misiuni de pace și gestionare a crizelor Participarea la misiuni de verificare și monitorizare a tratatelor internaționale la care Luxemburg este parte
Marea Britanie ⁸⁰	Dezvoltarea capacității de reacție rapidă a forțelor armate atunci când este nevoie de protejarea intereselor naționale Selectivitate în folosirea forțelor armate și desfășurarea lor decisivă la momentul potrivit doar acolo unde interesele-cheie ale MB sunt în joc Combaterea riscurilor înainte ca acestea să apară Menținerea capacității țării de acțiune singură acolo unde nu poate aștepta sprijin din partea altor actori Investiții în programe care vor furniza flexibilitate și capacități avansate

⁷⁷ Ministry of National Defence Republic of Lithuania, *Defence Policy of Lithuania*, 2012; Rep. of Lithuania, *Resolution Amending the SEIMAS of the Republic of Lithuania Resolution on the Approval of the National Security Strategy*, 2012; Minister of National Defence, *Guidelines of the Minister of National Defence for 2009-2014*, 2009; Minister of National Defence, *The Military Strategy of the Republic of Lithuania*, 2012.

⁷⁸ Ministry of Defence, Republic of Latvia, *The State Defence Concept*, 2012.

⁷⁹ Le Gouvernement du Grand-Duke de Luxembourg, *Organisation de l'Armée*, URL: <http://www.armee.lu/historique/1-armee-de-nos-jours/organisation-de-l-armee>.

⁸⁰ HM Government, *Securing Britain in an Age of Uncertainty. The Strategic Defence and Security Review*, October 2010, p. 17, URL: http://www.direct.gov.uk/prod_consum_dg/groups/dg_digitalassets/@dg/@en/documents/digitalasset/dg_191634.pdf.

0	1
Marea Britanie (continuare)	Reducerea capabilităților învechite ce nu vor fi necesare într-un mediu cu armament de precizie și operații cibernetice Menținerea echilibrului între resurse, angajamente și cerințe viitoare pe măsură ce se dezvoltă contextul strategic
Norvegia ⁸¹	Securizarea, singuri și împreună cu aliații, a suveranității, drepturilor și intereselor țării, precum și păstrarea libertății de acțiune în fața presiunilor militare sau de altă natură Contribuire la pacea, stabilitatea și impunerea legislației internaționale și a drepturilor omului, prevenirea folosirii forței de către actori statali sau nonstatali împotriva securității țării și a celei internaționale Contribuirea la securitatea societății norvegiene în caz de accidente, dezastru naturale, atacuri ale unor actori statali sau nonstatali
Olanda ⁸²	Apărarea teritoriului național și a celui aliat, inclusiv Antilele Olandeze și Aruba Promovarea legislației și stabilității internaționale Sprijinirea și asistarea autorităților civile în menținerea legii și ordinii și furnizarea de ajutor la dezastru la nivel național și internațional
Polonia ⁸³	Asigurarea independenței și suveranității Republicii, a integrității și inviolabilității granițelor sale Apărarea și protejarea tuturor cetățenilor Republicii Crearea condițiilor pentru a asigura continuarea implementării funcțiilor autorităților administrației publice și altor entități cu competențe în sfera securității naționale, inclusiv în domeniul economic Crearea condițiilor pentru îmbunătățirea capabilităților de apărare și asigurarea pregătirii pentru apărare în structurile naționale și aliate Dezvoltarea cooperării militare cu alte state, în special cele vecine Implementarea angajamentelor asumate prin statutul de membru NATO și UE Angajarea în operațiile internaționale de răspuns la crize conduse de NATO și UE, în primul rând, dar și de ONU sau coaliții ad-hoc
Portugalia ⁸⁴	Realizarea tuturor misiunilor militare necesare garantării suveranității, independenței naționale și integrității teritoriale a statului Participarea la misiuni militare internaționale în scopul asigurării respectării angajamentelor militare ale statului Executarea misiunilor în afara teritoriului național, într-un cadru autonom sau multinațional, pentru a asigura protejarea vieții și intereselor portughezilor Punerea în aplicare a acțiunilor într-o cooperare tehnico-militară în cadrul politicilor naționale de cooperare Colaborarea cu structurile abilitate în misiuni de protecție civilă

⁸¹ Norwegian Ministry of Defence, *White Paper 2011-2012, A Defence for our Time*, 2011; Norwegian Ministry of Defence, *Norwegian Defence 2013. Facts and Figures*, 2013.

⁸² Ministry of Defence, *Netherlands Defence Doctrine*, 2005

⁸³ The Ministry of National Defense, *Defense Strategy of the Republic of Poland. Sector Strategy of the National Security Strategy of the Republic of Poland*, 2009.

⁸⁴ Assembleia da República, *Lei Orgânica no. 1-A/2009: Aprova a Lei Orgânica de Bases da Organização das Forças Armadas*, 2009.

0	1
România ⁸⁵	Asigurarea apărării naționale prin dezvoltarea unei capacități de apărare optime pentru a asigura un răspuns eficient la provocările mediului actual de securitate, care să confere siguranță și încredere cetățenilor Consolidarea profilului țării în cadrul NATO Dezvoltarea contribuției la PSAC, în calitate de membru al UE Angajarea în lupta împotriva terorismului și combaterea proliferării armelor de distrugere în masă Creșterea contribuției la asigurarea securității și stabilității regionale Transformarea capacității de apărare a României
Slovacia ⁸⁶	Asigurarea securității pentru toți cetățenii Republicii Garantarea apărării statului, pe baza propriilor forțe și a apărării colective Participarea activă în promovarea păcii și stabilității în lume, prevenirea conflictelor și rezolvarea situațiilor de criză conform legislației internaționale Îndeplinirea la un nivel adecvat a angajamentelor ca membru al NATO, respectiv UE
Slovenia ⁸⁷	Asigurarea integrității naționale și prosperității printr-un rol activ în comunitatea internațională și în lumea globalizată Protejarea și conservarea identității naționale Urmărirea intereselor țării printr-un sistem decizional democratic Participarea activă în NATO Cooperare în cadrul PSAC Cooperare în cadrul OSCE și, în special, în cadrul ONU Prevenirea și gestionarea crizelor, asistență mutuală în caz de dezastru natural sau de altă natură, operații umanitare internaționale întruite și activități de sprijin
Spania ⁸⁸	Menținerea capacității de disuasiune Apărarea teritoriului național Menținerea supravegherii maritime și aeriene Proiectarea capacităților militare pentru apărarea intereselor naționale Sprijinirea autorităților civile la urgențe Participare activă și responsabilă la inițiativele NATO alinate intereselor naționale și colective Colaborare în construirea și progresul PSAC
Turcia ⁸⁹	Conservarea și protejarea ordinii constituționale a statului, a existenței naționale, a integrității și a intereselor politice, sociale, culturale și economice împotriva tuturor tipurilor de amenințări interne și externe Rol de actor ce menține echilibrul de putere în regiune Inițiative de cooperare cu statele vecine și cu alte state

⁸⁵ Parlamentul României, *Hotărâre privind aprobarea Strategiei naționale de apărare a țării*, Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 799/28.XI.2008

⁸⁶ National Council of the Slovak Republic, *The Defence Strategy of the Slovak Republic*, 2005.

⁸⁷ Republic of Slovenia, Ministry of Defence, *Strategic Defence Review. Comprehensive Summary*, 2004.

⁸⁸ Presidency of the Government, *National Defence Directive 2012 for a Necessary and Responsible Defence*, 2012

⁸⁹ Turkey, *Defense White Paper of Turkey*, 2007.

0	1
Turcia (continuare)	Corelarea doctrinelor și strategiilor cu modificările din mediul de securitate global Furnizor de pace și contributor la securitate regiunii și nu numai Descurajare Forțe armate active în gestionarea crizelor Apărare înaintată Securitate colectivă
Statele Unite ale Americii ⁹⁰	Reechilibrarea capabilităților de apărare pentru secolul al XXI-lea prin instituționalizarea capabilităților pentru războiul neregulat Menținerea superiorității aeriene Menținerea poziției dominante pe mare Apărarea anti-rachetă Dezvoltarea capabilităților spațiale Dezvoltarea unui domeniu cibernetic funcțional și rezistent
Ungaria ⁹¹	Apărarea independenței, teritoriului, spațiului aerian, populației și bunurilor materiale împotriva oricărui atac extern, fie individual, fie în format de alianță Organizarea și furnizarea sprijinului națiunii gazdă pentru forțele aliate Îndeplinirea obligațiilor aliate și internaționale, în special în ceea ce privește apărarea colectivă, gestionarea crizelor, misiuni umanitare și de construire a securității Contracurarea dezastrelor naturale și industriale, reducerea consecințelor acestora și sprijinirea autorităților civile Menținerea relațiilor militare internaționale
CSI/CSTO	
Armenia ⁹²	Garantarea securității populației Republicii Nagorno-Karabakh Prevenirea și neutralizarea amenințărilor la adresa securității militare a Republicii Armenia și a Republicii Nagorno-Karabakh prin dezvoltarea și implementarea programelor și planurilor de apărare operaționale pe termen scurt și mediu Asigurarea protecției constante și securității valorilor fundamentale ale securității naționale a Republicii Asigurarea securității militare prin intermediul capabilităților sistemului de securitate militară a Republicii și prin interoperabilitate sporită, întărirea păcii și stabilității în regiune Rezolvarea crizelor, eliminarea consecințelor dezastrelor naturale și tehnologice Lupta împotriva terorismului internațional, proliferării armelor de distrugere în masă, traficului de droguri și combaterea altor crime transnaționale ce pot constitui amenințări la adresa securității Republicii Întărirea și dezvoltarea capabilităților militare ale Republicii într-o manieră constantă și cuprinzătoare

⁹⁰ Conform <http://www.whitehouse.gov/issues/defense> (accesat la 10 aprilie 2013).

⁹¹ Ministry of Defence, *Hungary's National Military Strategy*, 2012 și Ministry of Foreign Affairs of Hungary, *Hungary's National Security Strategy*, 2012.

⁹² Ministry of Defence, *The Military Doctrine of the Republic of Armenia*, 2007; National Security Council, *National Security Strategy of the Republic of Armenia*, 2007.

0	1
Armenia (continuare)	Dezvoltarea cooperării militare echilibrate bi- și multilaterale Organizarea educației militaro-patriotice pentru noile generații Dezvoltarea și introducerea unui sistem modern pentru asigurarea securității informaționale
Belarus ⁹³	Menținerea păcii și securității internaționale, prevenirea amenințării războiului și asigurarea securității naționale a Republicii în cazul amenințărilor militare Apărare colectivă pentru realizarea securității regionale Relații militare principale cu Federația Rusă și celelalte state CSI
Kazakhstan ⁹⁴	Menținerea apărării statului, a pregătirii și capacității de luptă a forțelor armate Dezvoltarea cooperării militare și tehnico-militare pe baze bi- și multilaterale pentru a întări securitatea colectivă și regională Implementarea angajamentelor internaționale pentru menținerea păcii și securității, inclusiv participarea la activități de menținere a păcii în cadrul deciziilor ONU Control mutual al tratatelor referitoare la reducerea și eliminarea proliferării armelor de distrugere în masă Folosirea instrumentelor de parteneriat și cooperare cu alte țări și organizații internaționale pentru realizarea unui sistem de securitate regională care să prevină conflictele militare Menținerea stabilității politice, a educației în spiritul patriotismului, inclusiv a unei atitudini conștiente de protejare a cetățenilor statului Îmbunătățirea organizării militare a statului, luând în calcul situația și tendințele politico-militare Protejarea granițelor statului, inclusiv funcționarea eficientă a Uniunii Vamale
Kîrgîzstan ⁹⁵	Apărarea țării Îmbunătățirea, pentru mobilizare generală, a pregătirii teritoriului, agențiilor guvernamentale, organizațiilor și publicului pentru a asigura securitatea militară și a lua parte în protecția civilă și apărarea teritoriului Extinderea și îmbunătățirea măsurilor de sporire a încrederii și participare la controlul armamentelor Stabilirea și dezvoltarea relațiilor de parteneriat echilibrate cu organizații politico-militare internaționale și cu diverse țări Extinderea cooperării militare cu țările vecine Implementarea unei politici naționale unice și crearea unei apărări armate specifică reliefului și economiei țării Interzicerea bazelor militare străine fără consensul tuturor țărilor membre CSTO, ce afectează într-o mare măsură interesele SUA în regiune

⁹³ Ministry of Defence, *The Military Doctrine of the Republic of Belarus*, 2002.

⁹⁴ Ministry of Defence, *Military Doctrine of the Republic of Kazakhstan*, 2011.

⁹⁵ Jamestown Foundation, *Kyrgyzstan's National Security Concept Legally Enshrines Strategic Balance*, Eurasia Daily Monitor Volume: 9 Issue: 149, 2012, URL: <http://www.refworld.org/docid/50503de62.html>.

0	1
Federația Rusă ⁹⁶	Apărarea națională, securitatea statului și socială, ca principale priorități de securitate națională Prevenirea războaielor și conflictelor globale și regionale Realizarea apărării strategice cu scopul asigurării securității militare a țării Realizarea apărării naționale pe baza principiilor suficienței și eficacității rezonabile, incluzând mijloace nonmilitare de răspuns, mecanisme ale diplomației publice și ale operațiilor de pace, precum și cooperare militară internațională Asigurarea securității militare prin dezvoltarea și îmbunătățirea organizației militare și a potențialului defensiv al statului Neutralizarea posibilelor pericole și amenințări militare folosind mijloace nonmilitare Menținerea stabilității strategice și a potențialului de descurajare nucleară la un nivel adecvat Menținerea Forțelor Armate și a celorlalte trupe la nivelul cerut de pregătirea de luptă Întărirea sistemului de securitate colectivă în cadrul CSTO Participarea în activitatea internațională de menținere a păcii Participarea la lupta împotriva terorismului internațional Rezervarea dreptului de a folosi armamentul nuclear ca răspuns la utilizarea armelor nucleare sau altor arme de distrugere în masă împotriva Rusiei sau a aliaților săi, dar și în cazul unei agresiuni împotriva Federației Ruse, implicând armament convențional ce amenință însăși existența statului
Tadjikistan ⁹⁷	Coordonarea, împreună cu Uzbekistan, Kazakhstan și Kîrgîzstan, a luptei împotriva terorismului fundamentalist islamic în baza „Uniunii pentru apărare”, document semnat de cele patru părți Sporirea încrederii militare în zonele de graniță (în baza unui acord semnat cu China, Kazakhstan, Kîrgîzstan și Rusia) Cooperare militară cu Iran Acord cu SUA pentru desfășurarea și operarea trupelor americane în Dushanbe și Kulyab

Figura nr. 10: Elemente principale ale concepției de apărare / obiective strategice militare / misiuni ale forțelor armate ale țărilor membre NATO, respectiv CSI/CSTO

Este evident că un element comun al tuturor strategiilor acestor țări, indiferent de organizația din care acestea fac parte, este stabilirea necesității asigurării independenței și suveranității, a integralității și inviolabilității granițelor. De asemenea, pentru țările care nu dețin

⁹⁶ Russian Federation, *The Military Doctrine of the Russian Federation*, 2010, pp. 1-9, URL: http://www.sras.org/military_doctrine_russian_federation_2010; Russian Federation, *Russia's National Security Strategy to 2020*, 2009, pp. 1-5, URL: rustrans.wikidot.com/russia-s-national-security-strategy-to-2020.

⁹⁷ Jim NICHOL, *Tajikistan: Recent Developments and U.S. Interests*, Congressional Research Service, 2013, URL: <http://fas.org/sgp/crs/row/98-594.pdf>.

statut și rol foarte vizibile pe scena internațională, obiectivele strategice și misiunile militare principale publice sunt similare și orientate cu precădere către asigurarea securității naționale și regionale și cooperarea în cadrul organizațiilor internaționale de securitate din care fac parte.

Situația este diferită în cazul țărilor catalogate ca superputeri sau mari puteri, politicile și strategiile acestora reflectând statutul lor. Mai mult, se observă diferențe notabile între abordarea promovată de către țările NATO și cea a țărilor CSI/CSTO referitoare la problemele de securitate și apărare. Dacă țările NATO au o abordare în linia documentelor programatice ale Alianței, țările CSI/CSTO sunt orientate spre realizarea unor obiective strategice ce converg, pe de o parte, către cooperarea regională atât în cadrul, cât și în afara CSTO și, pe de altă parte, către cooperarea cu SUA.

Raportându-ne la principalii actori internaționali din NATO și CSI/CSTO, respectiv la SUA și Federația Rusă, se observă o reprezentare diferită a celui alt la nivelul strategiilor militare: dacă SUA consideră relația cu Rusia ca fiind importantă pentru dezvoltarea și cooperarea viitoare⁹⁸ și „ocasional dificilă”⁹⁹, Federația Rusă, partener al Alianței în cadrul Consiliului NATO-Rusia, identifică drept principal pericol militar extern dorința de a conferi potențialului de forță a NATO funcții globale, ce contravin normelor internaționale și de a muta infrastructura militară a țărilor membre ale Alianței mai aproape de granițele Federației Ruse, inclusiv prin expansiunea blocului¹⁰⁰.

⁹⁸ Atât în documentele programatice ale Departamentului pentru Apărare, cât și în cele ale Statului Major Întrunit, este subliniată dorința de cooperare militară cu Rusia. A se vedea: Department of Defense, *Sustaining U.S. Global Leadership: Priorities for 21st Century Defense*, 2012, p. 9 și Joint Chiefs of Staff, *The National Military Strategy of the United States of America. Redefining America's Military Leadership*, 2011, p. 15.

⁹⁹ Business Monitor International, *United States Defence & Security Report Q1 2014*, London 2014, pp. 9-10.

¹⁰⁰ Russian Federation, *The Military Doctrine of the Russian Federation*, 2010, p. 3.

CONCLUZII

Analiza comparativă atât a obiectivelor militare strategice ale țărilor membre NATO, respectiv CSI/CSTO, cât și a altor elemente principale ale concepției de apărare și misiuni ale forțelor armate ale țărilor membre relevă atât similitudini, cât și diferențe, ce pot fi sintetizate astfel:

- existența unei linii comune tuturor țărilor, indiferent de organizația al cărei membru sunt, de aliniere la obiectivele și misiunile organizației (tendență de decurge în mod natural din statutul de membru);

- orientarea preponderentă către nivelul global al securității al țărilor cu statut de superputere/mare putere și către cel regional al țărilor cu statut internațional redus (evident că realizarea și conservarea securității naționale constituie obiectivul principal al tuturor actorilor analizați);

- în cadrul NATO, existența abordării comune asupra problemelor de securitate ce implică actori al CSI/CSTO, în special Federația Rusă, cu care se dorește îmbunătățirea cooperării militare;

- în cadrul CSI/CSTO, existența unor abordări diferite a statelor membre față de NATO și SUA: declararea de către Federația Rusă a „pericolului” constituit de NATO, în timp ce celelalte țări membre nu se opun cooperării militare cu SUA, principalul actor al Alianței;

- documentele programatice din sfera securității și apărării ale țărilor NATO sunt orientate preponderent către interesele de securitate universal valabile, în timp ce cele ale țărilor CSI/CSTO aduc în prim-plan problematica securității naționale și regionale și cea a îmbunătățirii potențialului defensiv, cu un puternic caracter propagandistic.

În consecință, în ceea ce privește țările membre NATO, elementele specifice concepției strategice a Alianței sunt prezente în strategiile majorității țărilor membre:

- apărare colectivă;
- gestionarea crizelor;
- securitate prin cooperare;
- operații non-Articol 5.

În cazul țărilor membre CSI/CSTO, concepția strategică este construită în jurul ideii de securitate colectivă, ce este operaționalizată prin:

- indivizibilitatea securității;
- responsabilitate egală în furnizarea securității statelor participante;
- respectarea integrității teritoriale și suveranității;
- neintervenția în problemele interne;
- asumarea răspunderii pentru interesele celorlalte state membre;
- apărare colectivă pe baze regionale;
- consens în ceea ce privește furnizarea securității colective;
- corelarea organizării și a capacității de reacție ale forțelor la amploarea amenințării militare.

BIBLIOGRAFIE

Cristian BĂHNĂREANU, *Puterea militară în secolul XXI: modalități de realizare și manifestare a puterii militare în societatea democratică românească*, Ed. UNAp, București, 2005.

Cristina BOGZEANU, *Evoluția relației NATO-UE față de determinarea polilor de putere*, Ed. UNAp, București, 2013.

Constantin BRĂTIANU, *Management strategic*, f. Ed., București, 2000.

Carl von CLAUSEWITZ, *On War*, Oxford World's Classics, Oxford University Press, 2007.

John M. COLLINS, *Military Strategy: Principles, Practices, and Historical Perspectives*, Potomac Books, Inc., Washington D.C., 2002.

Olivier de FRANCE, Nick WITNEY, *Europe's Strategic Cacophony*, Policy Brief no. 77, European Council on Foreign Relations, April 2013.

Michael D. KAMPFE, *The Fallacy of the Military Strategic Objective*, Naval War College, 2011.

Charles R. MILLER, „Defense Policy and Doctrinal Insulation”, în *Policy & Management Review*, vol. 2, nr. 2, 2002, EBSCO Host Connection.

Adrian MIROIU, *Analiza politicilor publice. Curs*, 2008.

Jim NICHOL, *Tajikistan: Recent Developments and U.S. Interests*, Congressional Research Service, 2013, URL: <http://fas.org/sgp/crs/row/98-594.pdf>.

Sam PERLO-FREEMAN; Carina SOLMIRANO, *Trends in World Military Expenditure, 2013*, SIPRI Fact Sheet, April 2014.

Marius Constantin PROFIROIU; Elena IORGA, *Manual de politici publice*, Ed. Economică, București, 2009.

Anatoly A. ROZANOV, Alena F. DOUHAN, *Collective Security Treaty Organization 2002-2012*, DCAF Regional Programmes, Geneva-Minsk, 2013.

Dadan UPADHYAY, *NATO versus CSTO: The Clash between Competing Military Alliances*, Global Research, 2012.

Milan N. VEGO, *Joint Operational Warfare. Theory and Practice*, Naval War College Press, Newport, 2009.

Fredrik WESTERLUND, *The CSTO Framing of Security. A constructivist perspective analysis*, FOI, February 2013.

Cătălin ZAMFIR și Lazăr VLĂSCÉANU (coord.), *Dicționar de sociologie*, Ed. Babel, București, 1998.

Central Intelligence Agency, *The World Factbook 2013-2014*, Aprilie 2013.

Federation of American Scientists, *Status of World Nuclear Forces*, 2013.

Mönch Publishing Group, *World Defence Almanac 2012*, Military Technology, no. 1/2012.

OECD, *OECD Glossary of Statistical Terms*, URL: <http://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=1434>.

UN Development Programme, *The Human Development Index 2012*, 2013.

US Department of Defence, *Joint Publication 1-02, DOD Dictionary of Military and Associated Terms* 08 November 2010 (15 January 2014).

US Fund for Peace, *The Failed States Index 2013*, 2014.

Website-urile Ministerelor apărării și Ministerelor de externe ale țării NATO și CSI/CSTO, conform notelor de subsol din cadrul studiului.

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”

Redactor: Daniela RĂPAN
Coperta: Elena PLEȘANU

Lucrarea conține 60 pagini.

Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate
Șoseaua Panduri, nr. 68-72, sector 5, București
Tel.: +41.021.319.56.49
Fax: +41.021.319.57.80
E-mail: cssas@unap.ro, Website: <http://cssas.unap.ro>

C.265